2. AS RUTINAS XORNALÍSTICAS NA COBERTURA DA INFORMACIÓN

2.1. XÉNEROS XORNALÍSTICOS

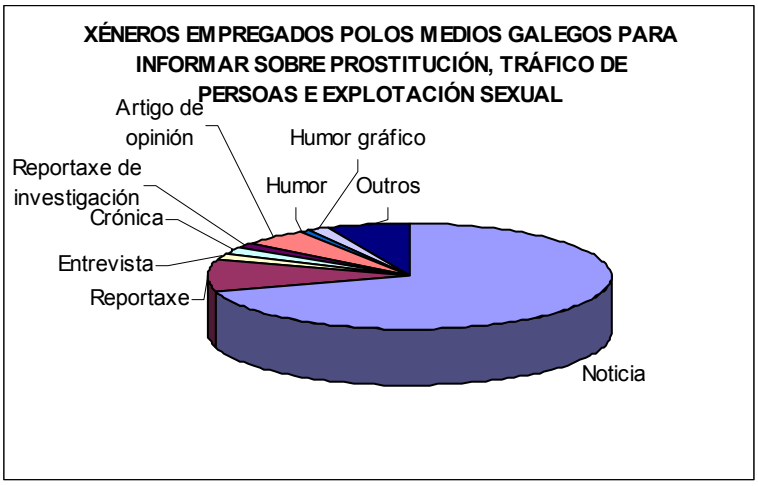

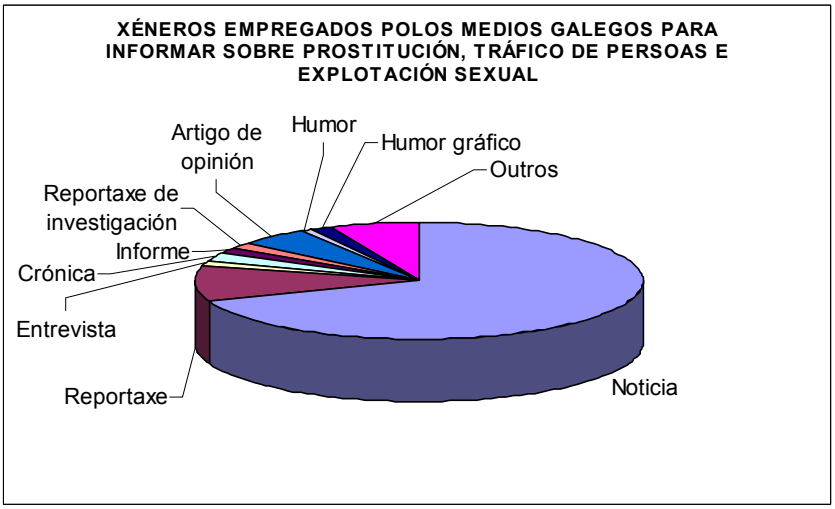

XÉNEROS EMPREGADOS POR CADA UN DOS MEDIOS										
MEDIO	**Noticia**	**Reportaxe**	**Entrevista**	**Crónica**	**Reportaxe de investigación**	**Artigo de opinión**	**Humor**	**Humor gráfico**	**Outros**	**Total**
DF	10		1					1	2	14
DA	5								1	6
IG	12	1		1					1	15
DB	10	1		1					1	13
LVG	5				2					7
LR	5									5
AD	1					1				2
FV	3	2				2		1		8
EP	7	1							2	10
XG	7									7
LO	5	3		1		1				10
TVG	3		1							4
DP	3									3
GH	6	3				2				11
ECG	5	1					1		1	8
TOTAL	87	12	2	3	2	6	1	2	8	123

XÉNEROS EMPREGADOS POR CADA UN DOS MEDIOS (% sobre o total de unidades do medio)										
MEDIO	**Noticia**	**Reportaxe**	**Entrevista**	**Crónica**	**Reportaxe de investigación**	**Artigo de opinión**	**Humor**	**Humor gráfico**	**Outros**	**Total**
DF	71,43		7,14					7,14	14,29	100,00
DA	83,33								16,67	100,00
IG	80,00	6,67		6,67					6,67	100,00
DB	76,92	7,69		7,69					7,69	100,00
LVG	71,43				28,57					100,00
LR	100,00									100,00
AD	50,00					50,00				100,00
FV	37,50	25,00				25,00		12,50		100,00
EP	70,00	10,00							20,00	100,00
XG	100,00									100,00
LO	50,00	30,00		10,00		10,00				100,00
TVG	75,00		25,00							100,00
DP	100,0									100,00
GH	54,54	27,27				18,18				100,00
ECG	62,50	12,50					12,50		12,50	100,00
TOTAL	70,1173	9,76	1,63	2,44	1,63	4,88	0,81	1,63	6,50	100,00

O xénero informativo utilizado case que de maneira exclusiva, nas pezas analizadas, é a noticia. En efecto, en máis dous terzos do total das informacións este é o xénero escollido pola persoa encargada da redacción, mentres que o resto de xéneros non chegan a significar nin sequera un 10% por cento a nivel global. Ademais, en tres dos medios obxecto do estudo (*La Región*, *Xornal de Galicia* e *Diario de Pontevedra*) todas as pezas corresponden a este xénero, sen presenza de ningún outro no período analizado. Esta predominancia case total da noticia temos que pola en relación coa procura case obsesiva do novidoso e do acontecemento recente (cfr. 2.3) nas redaccións dos medios de comunicación, sendo cada vez menores os espazos concedidos a outro tipo de xéneros que permiten un tratamento máis amplo e contextualizado da información ou que, máis aló do estritamente informativo se introduzan no xornalismo interpretativo ou no de opinión.

Máis axeitado para un tratamento a fondo da problemática da prostitución é o segundo xénero máis empregado, a reportaxe, que representa un 9,76% das unidades informativas e chega a acadar nalgúns xornais até un 30% (*La Opinión*) ou un 25% (*Galicia Hoxe*, *Faro de Vigo*). Mesmo sendo porcentaxes polo xeral baixas, podería facernos pensar nun tratamento informativo da prostitución máis elaborado nalgúns dos xornais citados. Con todo, ao ollar con máis detemento vemos que non é así. Das doce reportaxes incluídas na mostra, nove delas apenas mencionan o tema da prostitución, sen teren ningún tipo de tratamento pormenorizado. Só en dúas – *O Estado de México é culpábel. E agora qué*, *Galicia Hoxe* do 27 de decembro, e *Bosques de Palermo*, *Galicia Hoxe* do 19 de decembro– o tema é tratado de maneira secundaria (a primeira, referida aos feminicidios de Ciudad Juárez, inclúe un parágrafo sobre o negocio da prostitución na zona; mentres que a segunda, sobre unha exposición fotográfica centrada na prostitución de mulleres tranxénero, fala da incursión do artista na "zona vermella" de Palermo). Unicamente nunha das reportaxes –*"Busconas" en el Portal de Belén*, *Faro de Vigo* do 16 de decembro– o tema principal é a prostitución e mesmo nesta abórdase a cuestión desde unha perspectiva afastada da realidade actual, xa que a información está focalizada nas dúas prostitutas ("Zorrita" e "A Noalla") inmortalizadas na novela de Blanco Amor *A Esmorga* e reproducidas nun belén ourensán.

Non existe, pois, ningún tratamento a través de reportaxes da situación actual da prostitución, da explotación sexual e da trata e do ou o tráfico de persoas con tal fin no período analizado.

Algo semellante, se ben menos marcado, acontece cos artigos de opinión, que supoñen un 4,88% do total. En só dous dos casos (en realidade, o mesmo artigo reproducido en dous medios distintos –*Sexo gratis*, *La Opinión* e *Faro de Vigo* do 16 de decembro–) o tema principal do artigo é a prostitución, neste caso a partir das declaracións de Emma Thompson na inauguración dunha mostra en Madrid sobre a prostitución e da polémica ao redor de Tiger Woods como comprador de sexo. Ademais deste texto, outro artigo –*A violencia segue*, *Galicia Hoxe* do 2 de decembro– e unha revista de prensa –*Policías enfadados*, *Atlántico Diario* do 16 de decembro– tratan de maneira secundaria o tema, o primeiro ao referirse ao proxenetismo como unha forma máis de violencia de xénero, e a segunda ao reseñar a relevancia mediática da exposición *Journey* e facer comentario crítico da ministra de Igualdade, cunha importante carga de desprestixio para o seu traballo e mesmo para a súa persoa: "Aído ofrece ese aire trascendente que suele adoptar en todas las ocasiones, desafiando la fama de inculta que suele acompañarle cada vez que abre la boca".

O resto de xéneros teñen unha presenza considerabelmente menor, cun máximo de tres pezas atopadas na análise. As tres crónicas –*Los tres hermanos Dalton son absueltos de una falta de lesiones*, *La Opinión de A Coruña* do 8 de decembro; *Absuelven a un "hermano Dalton" de una agresión por la que ya había sido condenado*, *Diario de Bergantiños* do 8 de decembro e *Absuelven a un "hermano Dalton" de una agresión por la que ya había sido condenado*, *El Ideal Gallego* do 8 de decembro– son informacións xudiciais referidas a un mesmo caso, no que a prostitución só é mencionada; mentres que os dous informes –*As Mariñas registra un aumento de prostitutas del este de Europa*, *La Opinión de A Coruña* do 2 de decembro e *Constatan el aumento de jóvenes rumanas en los prostíbulos del área*, *El Ideal Gallego* do 2 de decembro– tamén remiten aos mesmos datos, neste caso si referidos á prostitución, mais que son apenas trasladados desde o relatorio presentado por Médicos do Mundo.

Cómpre facer mención ás dúas entrevistas e dúas reportaxes de investigación encontradas na análise. Ningunha das entrevistas, realizadas á cooperante María Castro –"*La religión es mala cuando intenta legitimar ciertos roles en la familia*, *Diario de Ferrol* do 20 de decembro– e ao director Teo Manuel Abad –*Teo Manuel Abad presenta o seu documental "Sexo. Entre o ceo e a terra"*, TVG do 6 de decembro– tratan o tema da prostitución como principal, senón que este aparece só mencionado, co que os axentes relacionados con este tema non teñen lugar a expresar os seus puntos de vista de maneira extensa. Por outra banda, as dúas pezas que marcamos como reportaxes de investigación –*Investigan si un sabotaje informático trató de frustrar la Operación Carioca*, *La Voz de Galicia* do 20 de decembro; *El Poder Judicial investiga el borrado del sumario de la trama de los burdeles*, *La Voz de Galicia* do 21 de decembro– son informacións á volta do borrado dos arquivos xudiciais da operación Carioca, onde o tema principal da operación policial é pouco menos que mencionado (para darlle máis relevancia ao escándalo da perda do sumario) e nos que a información se presenta, a través das fontes sen atribuír e da suposta novidade do caso, como unha investigación do xornalista (aínda que non é tal, cfr. apartado 3.1).

Cómpre tamén salientar que, mesmo que a presenza da prostitución sexa mínima na meirande parte dos xéneros xornalísticos, esta ten particular vixencia nas páxinas de humor dos xornais, quer como humor gráfico – *La caja negra*, *Faro de Vigo* do 2 de decembro; *El parlamento catalán abre la puerta a prohibir las corridas*, *Diario de Ferrol* do 21 de decembro– quer como chiste –*... y sonrisas*, *El Correo Gallego* do 1 de decembro–. Nestes espazos, especialmente nos do *Diario de Ferrol* e *El Correo Gallego* segue a aparecer a imaxe máis estereotipada, frívola e groseira das mulleres prostitutas, mostrando que por máis que alguns tópicos parezan ausentes da información, continúan presentes dentro dos medios.

Dentro do apartado de "Outros" (con 8 ocorrencias, un 6,50% do total) incluímos algúns xéneros menores como breves en resumos da información do ano –*Abiertos cinco macroprocesos judiciales*, *El Progreso* do 26 de decembro; *El asesinato de Laura Alonso, un ejemplo de lacra machista*, *Diario de Ferrol* do 31 de decembro– ou frases destacadas –*La venta y compra de mujeres y niños sucede aquí delante de los madrileños*, *El Correo Gallego* do 12 de decembro; *La compra y venta de mujeres y niños sucede delante de vuestras narices*, *Diario de Ferrol* do 13 de decembro– e unha peza prevendo informacións que se producirán no ano 2010, daquela aínda por entrar –*Cuando el juzgado marca la agenda informativa*, *El Progreso* do 31 de decembro–. Mención á parte merecen as outras tres unidades agrupadas baixo "Outros", en realidade a mesma publicada no suplemento ProTexta repartido con tres xornais do grupo La Capital –*O problema está neles*, *Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños* e *El Ideal Gallego* do 12 de decembro–, xa que estamos perante unha crítica do ensaio *Prostitución: clientes e outros homes*, de Silvia Pérez e Águeda Gómez e publicado por Xerais, e supón unha proposta de achegamento ao tema da prostitución a través dun xénero xornalístico pouco usado para este tipo de problemáticas.

Por último, ningunha das pezas analizadas correspondería ao xénero do editorial, mesmo producíndose na época do estudo informacións locais con certa relevancia como as referidas á operación Carioca, polo que podemos concluír que esta temática ten dificultade para ser considerada especialmente relevante por parte das direccións dos medios galegos. Tampouco se atopou ningún informe, que podería axudar, coa procura de datos por parte do xornalista, a unha mellor comprensión do fenómeno da prostitución.

2.2. ENFOQUE DA INFORMACIÓN

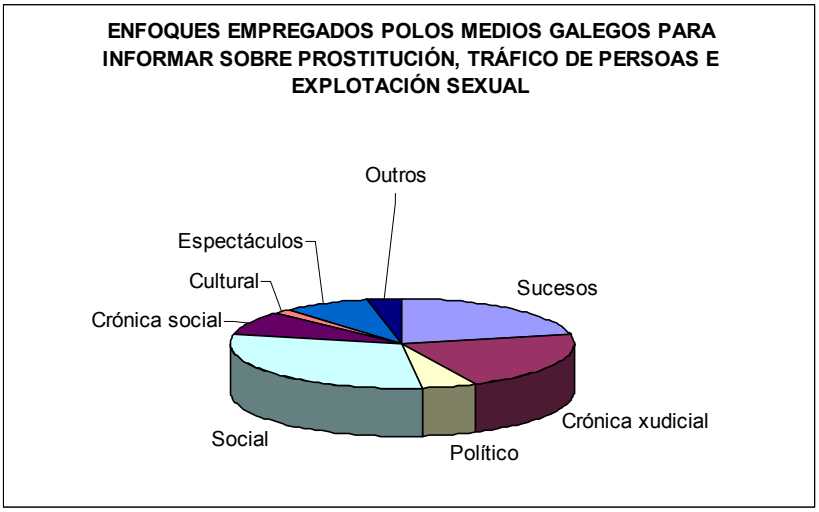

ENFOQUES EMPREGADOS POR CADA UN DOS MEDIOS									
MEDIO	**Sucesos**	**Crónica xudicial**	**Político**	**Social**	**Crónica social**	**Cultural**	**Espectáculos**	**Outros**	**Total**
DF	6	1		5	1			1	14
DA	3			2	1				6
IG	5	4		5	1				15
DB	5	3		4	1				13
LVG		6			1				7
LR	4						1		5
AD			1				1		2
FV	1		1	4	1		1		8
EP		6	1	1			2		10
XG	1		2	2			1	1	7
LO		4		3	3				10
TVG		1		2		1			4
DP		1	1				1		3
GH				7	1	1	1	1	11
ECG	2			2	1		2	1	8
TOTAL	27	26	6	37	11	2	10	4	123

ENFOQUES EMPREGADOS POR CADA UN DOS MEDIOS (% sobre o total de unidades do medio)									
MEDIO	**Sucesos**	**Crónica xudicial**	**Político**	**Social**	**Crónica social**	**Cultural**	**Espectáculos**	**Outros**	**Total**
DF	42,86	7,14		35,71	7,14			7,14	100,00
DA	50,00			33,33	16,67				100,00
IG	33,33	26,67		33,33	6,67				100,00
DB	38,46	23,08		30,77	7,69				100,00
LVG		85,71			14,29				100,00
LR	80,00						20,00		100,00
AD			50,00				50,00		100,00
FV	12,50		12,50	50,00	12,50		12,50		100,00
EP		60,00	10,00	10,00			20,00		100,00
XG	14,29		28,57	28,57			14,29	14,29	100,00
LO		40,00		30,00	30,00				100,00
TVG		25,00		50,00		25,00			100,00
DP		33,33	33,33				33,33		100,00
GH				63,64	9,09	9,09	9,09	9,09	100,00
ECG	25,00			25,00	12,50		25,00	12,50	100,00
TOTAL	21,95	21,14	4,88	30,08	8,94	1,63	8,13	3,25	100,00

A información centrada no delito (sucesos e noticias xudiciais) e na perspectiva social representan, por si soas, case tres cuartos do total de pezas analizadas (en concreto, o 73,17%), mentres que ningún dos outros posíbeis enfoques (político, económico, científico, cultural…) supón nin sequera un dez por cento do total. O peso das tres perspectivas predominantes na elaboración da información é aínda maior se temos en conta que copan a práctica totalidade das unidades informativas nas que a prostitución é o tema principal, con apenas seis excepcións. A centralidade conseguida polos enfoques de sucesos (27 unidades, 21,95% do total), crónica xudicial (26 unidades, 21,14% do total) e social (37 unidades, 30,08% do total), é un bo índice do perfil que van seguir as informacións sobre prostitución.

Entre estos tres enfoques predominantes, o que ten unha maior presenza é o social, probabelmente o máis acaído dos tres para dar conta das temáticas múltiplas existentes arredor da prostitución, por máis que nalgúns dos casos –*Un tercio de los 28 peatones atropellados este año murieron cerca de clubs de alterne*, *La Opinión de A Coruña* do 1 de decembro, por exemplo– teña unha perspectiva criminalizadora sobre o colectivo das prostitutas. Dentro deste enfoque encontramos unha ampla variedade de noticias, acorde co propio "caixón de xastre" que representa ás veces dentro dos xornais, no que poden entrar desde denuncias da situación das vítimas do tráfico de persoas –*Más del 80% de las víctimas de la trata de blancas lo son con fines de explotación sexual*, *La Opinión de A Coruña* do 3 de decembro– ou a presentación dunha exposición sobre a explotación sexual –*Mercancía sexual*, *Galicia Hoxe* do 12 de decembro– até a representación de prostitutas nun nacemento –*"Busconas" en el Portal de Belén*, *Faro de Vigo* do 16 de decembro– ou as axencias matrimoniais en Exipto –*Los hijos de Cleopatra necesitan celestinas*, *El Progreso* do 4 de decembro–, pasando polas queixas veciñais –*Los vecinos del Agra do Orzán denuncian la inseguridad creciente en la ronda de Outeiro*, *El Ideal Gallego* do 7 de decembro– ou a polémica sobre os anuncios de prostitución –*"La Razón" elimina los anuncios de contactos para dar el diario del Vaticano*, *Xornal de Galicia* do 24 de decembro–.

Resulta difícil, xa que logo, extraer conclusións globais sobre un enfoque tan amplo como o que agrupamos na categoría de "Social". Si podemos apuntar, por exemplo, que hai unha serie de temas que son tratados en varios medios con este mesmo enfoque, entre os que destacan a presentación por parte de Emma Thompson dunha exposición sobre a trata de persoas (en 9 pezas), a presentación de estatísticas sobre o tráfico de persoas (en 9 casos) ou as informacións relacionadas coa sida (en tres). Tamén é de salientar o peso que ten este enfoque no *Galicia Hoxe*, dado que representa case dous terzos (o 63,64%) das unidades informativas recollidas neste medio. Esta presenza tan relevante de informacións elaboradas dende a perspectiva social debe relacionarse coa importancia que neste xornal teñen un amplo espectro de colectivos e movementos sociais, constituíndo hoxe por hoxe unha característica diferenciadora do medio no contexto da prensa galega.

No que di respecto ás informacións cun enfoque de sucesos, na súa maioría están referidas a redadas contra locais e tramas, como indicamos xa nun apartado anterior, e existe, polo xeral, un certo coidado en distinguir entre persoas explotadoras e explotadas, fronte ao patrón seguido pola información de sucesos detectado por Alecrín en 2006. Se, entón, de maneira indirecta se propiciaba unha criminalización da muller que exerce a prostitución na información (que insistía na detención de prostitutas en redadas policiais pola súa situación irregular no país), agora identifícase de modo claro, na maioría das informacións, ás mulleres como vítimas, e céntrase a criminalización en proxenetas e redes. Así, son habituais expresións como "grupo organizado que obligaba a transexuales extranjeros a ejercer la prostitución –*Doce detenidos por obligar a transexuales brasileños a prostituirse en España*, *Diario de Arousa* do 15 de decembro, "red de explotación de mujeres" –*Desarticulada en San Sebastián una red de explotación de mujeres*, *Diario de Bergantiños* do 4 de decembro–, "red de tráfico y explotación de mujeres –*Detenida en Almería la líder de una red de tráfico y explotación de mujeres*, *El Ideal Gallego* do 24 de decembro–, "red de explotación laboral y sexual" –*Cae en México una red de explotación laboral y sexual*, *Xornal de Galicia* do 5 de decembro– ou "explotación sexual" –*Rescatan a 107 cautivos y explotados en México*, *La Región* do 5 de decembro–.

Podemos ver a pegada das políticas públicas dos últimos anos no Estado español nesta explicitación da situación de explotación que, como se observa nos exemplos, lévase mesmo aos titulares. A principal excepción a esta norma é unha peza publicada no *Diario de Bergantiños*, *El Ideal Gallego* e *Diario de Ferrol –La UE se marca el objetivo de "controlar y combatir" la inmigración ilegal*, do 12 de decembro– onde se informa dun "control en un club de carretera" onde a policía detivo "a 28 mujeres por Infracción a la Ley de Extranjería". Por outra banda, cómpre sinalar tamén o especial peso que teñen estas informacións entre as unidades recollidas nos diarios do grupo La Capital (un 42,86% das recollidas no *Diario de Ferrol*, 50% das do *Diario de Arousa*, 33,33% das de *El Ideal Gallego* e 38,46% das do *Diario de Bergantiños*) e, especialmente no xornal *La Región* (80% do total), o que significa que en determinados medios a información de sucesos segue a ser a principal vía de entrada de novas relacionadas coa prostitución, a explotación sexual e a trata e o tráfico de persoas con tal fin. As pezas con este enfoque nestes cinco xornais representan, en efecto, un 85,19% do total das incluídas na análise.

No relativo ao terceiro dos enfoques máis usados, o xudicial, cómpre facer referencia á coincidencia do período analizado cos comezos da investigación xudicial dun caso de tanta relevancia mediática como foi a Operación Carioca. Dezanove das 26 unidades con este enfoque son relativas a esta trama (sendo o total das recollidas en *El Progreso*, *Diario de Pontevedra*, *La Voz de Galicia*, *Diario de Ferrol* e a *Televisión de Galicia*). Na meirande parte delas eslúense as referencias á prostitución en mencións mínimas como "trama de los burdeles" –*La jueza lucense que investiga la trama de los burdeles se dedicará en exclusiva a este caso a partir de enero*, *La Voz de Galicia* do 4 de decembro– ou mesmo unicamente citando o nome da operación –*El juzgado niega la libertad al conductor preso por inducción al aborto*, *El Progreso* do 19 de decembro–. Mesmo atopamos aquí a confusión entre persoas explotadas e explotadoras que indicabamos antes que era escasa nas pezas con enfoque de sucesos, chegando ao límite de falarse de "redada iniciada en octubre contra la prostitución" –*La Audiencia mantiene en prisión al cabo de la operación Carioca*, *El Progreso* do 12 de decembro–, cando esta non constitúe delito no Estado español. O resto de noticias con este enfoque refírense unicamente a tres casos: unha condena por tráfico de persoas –*Un año de cárcel por obligar a una mujer a trabajar en un club de alterne*, *La Opinión de A Coruña* do 3 de decembro–, un caso de estafa a unha prostituta –*Multado el hombre que estafó a una prostituta al negarse a pagarle por sus servicios*, *El Ideal Gallego* do 13 de decembro– e un terceiro caso onde o local no que se exerce a prostitución é apenas un escenario –*Absuelven a un "hermano Dalton" de una agresión por la que ya había sido condenado*, *Diario de Bergantiños* do 8 de decembro–. Comparando a variedade das noticias con enfoque de sucesos coas centradas na información xudicial, e tendo en conta o carácter excepcional da Operación Carioca, podemos indicar que existe un escaso seguimento dos xuízos relacionados coa explotación sexual e o tráfico de persoas e que as sentenzas relativas a este tema teñen pouca entrada nos medios galegos.

Os dous enfoques que seguen canto a presenza nos medios galegos son a crónica social (en 11 ocasións –5 delas coa prostitución como tema principal–, un 8,94% do total) e espectáculos (con 10, un 8,13% do total). Sorprende deles o feito de estaren ligados a casos completamente puntuais. Na crónica social, todas as informacións menos unha –*... Y con Berlusconi volvió el escándalo a Italia*, *La Opinión de A Coruña* do 27 de decembro– están referidas ás relacións do golfista Tiger Woods con prostitutas de luxo de Hollywood.

Pola súa banda, das unidades ligadas á información sobre espectáculos, só tres –*Un juez prohibe al cantante Boy George participar en el Gran Hermano británico*, *El Progreso* do 24 de decembro; *El PP acusa al artista Albert Plá de incitar a los jóvenes "a robar y a matar polis"*, *El Correo Gallego* do 5 de decembro; *Penélope Cruz, una entregada amante en "Nine"*, *El Correo Gallego* do 20 de decembro– non están referidas a Emma Thompson e as súas declaracións sobre Almodóvar na presentación da exposición "Journey" –*... Emma Thompson: "Recuerden a Pedro que quiero ser una chica Almodóvar"*, *Faro de Vigo* do 4 de decembro–.

Outros enfoques teñen unha presenza considerabelmente menor. Así das seis pezas con enfoque político, na metade o tema da prostitución só é mencionado, respondendo as tres restantes –*El Concello de A Estrada retira el anuncio de un club de alterne de la radio municipal*, *Diario de Pontevedra* do 5 de decembro; *Policías enfadados*, *Atlántico Diario* do 13 de decembro; *"Berlusconi y sus velinas"*, *Xornal de Galicia* do 27 de decembro– a sucesos variados e puntuais. Pola súa banda, as dúas informacións con enfoque cultural corresponden a unha entrevista sobre o documental *Sexo: Entre o ceo e a terra* –*Teo Manuel Abad presenta o seu documental "Sexo. Entre o ceo e a terra"*, TVG do 6 de decembro– e a unha exposición fotográfica sobre a transexualidade –*Bosques de Palermo*, *Galicia Hoxe* do 19 de decembro–.

No apartado de "Outros" incluímos unha información sobre moda –*"Os bolsos de Sarah: da prisión ós escaparates de luxo"*, *Galicia Hoxe* do 13 de decembro–, dous chistes –*... y sonrisas*, *El Correo Gallego* do 1 de decembro; *El parlamento catalán abre la puerta a prohibir las corridas*, *Diario de Ferrol* do 21 de decembro– e unha información sobre deseño de revistas, de difícil clasificación –*A historia dunha década en 10 portadas*, *Xornal de Galicia* do 30 de decembro–.

Por último, non se atopou en ningún dos casos un enfoque científico-académico, económico e humano, o que é especialmente grave. É incomprensíbel que un negocio, a prostitución, que move cada ano uns 18.000 millóns de euros no Estado Español, segundo os datos presentados pola escritora Gemma Lienas, e obtidos de ANELA, na súa participación no *Informe da Ponencia sobre a situación actual da prostitución no noso país* (Cortes Generales, 2007), non teña ningunha entrada con enfoque económico nos medios de comunicación, o que pode estar relacionado cos cuantiosos ingresos que os anuncios de sexo de pago supoñen para moitos destes medios. Por outra banda, a falta de enfoque humano impide unha individualización das persoas relacionadas coa prostitución, coa explotación sexual e coa trata e o tráfico de persoas, que a miúdo se dilúen e cifras e datos despersonalizados.

2.3. ORIENTACIÓN DA INFORMACIÓN AO ACONTECEMENTO OU AO TEMA

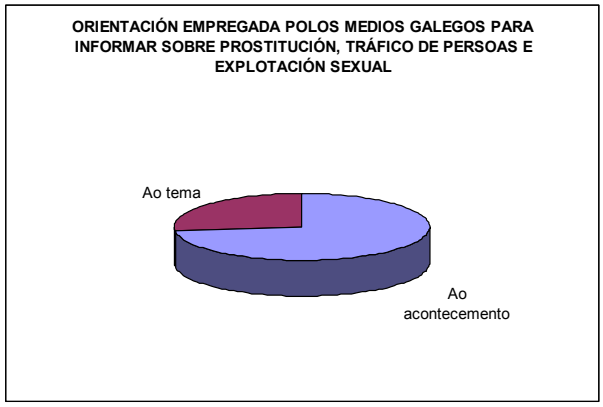

ORIENTACIÓN POR CADA UN DOS MEDIOS			
MEDIO	**Ao acontecemento**	**Ao tema**	**Total**
DF	10	4	14
DA	4	2	6
IG	10	5	15
DB	9	4	13
LVG	7		7
LR	5		5
AD	2		2
FV	4	4	8
EP	7	3	10
XG	7		7
LO	7	3	10
TVG	1	3	4
DP	3		3
GH	8	3	11
ECG	6	2	8
TOTAL	90	33	123

ORIENTACIÓN POR CADA UN DOS MEDIOS (% sobre o total de unidades do medio)			
MEDIO	**Ao acontecemento**	**Ao tema**	**Total**
DF	71,43	28,57	100,00
DA	66,67	33,33	100,00
IG	66,67	33,33	100,00
DB	69,23	30,77	100,00
LVG	100,00		100,00
LR	100,00		100,00
AD	100,00		100,00
FV	50,00	50,00	100.00
EP	70,00	30,00	100,00
XG	100,00		100,00
LO	70,00	30,00	100,00
TVG	25,00	75,00	100,00
DP	100,00		100,00
GH	72,73	27,27	100,00
ECG	75,00	25,00	100,00
TOTAL	73,17	26,83	100,00

Case dous terzos das pezas informativas relativas a prostitución, tráfico de persoas e explotación sexual (en concreto, un 73,17%) están orientadas ao acontecemento puntual, non ao tema de fondo. Isto hai que polo en referencia co dito con anterioridade (cfr. 2.1) a respecto da busca do novidoso entre os medios de comunicación modernos, unha tendencia especialmente acentuada desde que a aparición da televisión e a posibilidade da inmediatez na resposta dos medios deu lugar a xornais moito menos baseados na reflexión sobre os feitos. Deste xeito, son escasas as pezas informativas nas que se ten unha visión de conxunto sobre o tema que centra a información, nas que se indaga nas causas, nas consecuencias e nos elementos contextuais precisos que aniñan no mar de fondo do que emerxen os episodios esporádicos dos que a prensa dá conta.

Mesmo en boa parte das unidades focalizadas no tema, tal orientación provén non da iniciativa da ou do propio xornalista senón dos propios axentes da información e da súa capacidade de influencia na axenda dos medios. Tal acontece na presentación de estatísticas ou estudos relacionados coa prostitución (en 7 casos), a inauguración dunha exposición na que a actriz Emma Thompson e a ministra Bibiana Aído centran o tema ao denunciar o tráfico de persoas (en 5) ou a realización de denuncias veciñais relativas á seguranza do Orzán coruñés (en 2). No resto de pezas orientadas ao tema, son os xéneros de opinión (tanto os artigos como as críticas literarias ou o humor) os máis proclives a esta orientación, que se da en nove ocasións neste tipo de xéneros, así como as entrevistas, xa que as dúas analizadas (nas que, por outra banda, a prostitución só aparece mencionada) teñen orientación ao tema.

No resto de pezas, son de salientar dúas nas que a xornalista realiza unha orientación ao tema que realmente vai máis aló do estritamente novidoso e na que, ademais, a prostitución ou a explotación sexual teñen un papel relevante. O primeiro caso –*O Estado de México é culpábel. E agora que?*, *Galicia Hoxe* do 27 de decembro– afonda, a través da sentenza que condena ao goberno mexicano polo feminicidio en Ciudad Juárez, no contexto que rodea e condiciona os asasinatos de mulleres e no que a presenza do tráfico de persoas na zona ten moito a ver. A segunda –*"Busconas" en el Portal de Belén*, *Faro de Vigo* do 16 de decembro– utiliza a inclusión das dúas prostitutas presentes n'*A esmorga* de Blanco Amor para lembrar a relación dos personaxes reais co escritor e facer uns apuntamentos sobre os locais de prostitución daquela época.

Mais, en todo caso, a tónica xeral é a inexistencia de informacións cunha orientación ao tema que poidan dar unha perspectiva xeral e realista das distintas implicacións (económicas, políticas, humanas, sociais...) que problemáticas como a prostitución ou a explotación sexual e a trata e o tráfico de persoas teñen, ficando as máis das veces a presenza de informacións relativas a estas cuestións nos medios de comunicación como simples feitos noticiosos illados.

2.4. AUTORÍA DA INFORMACIÓN

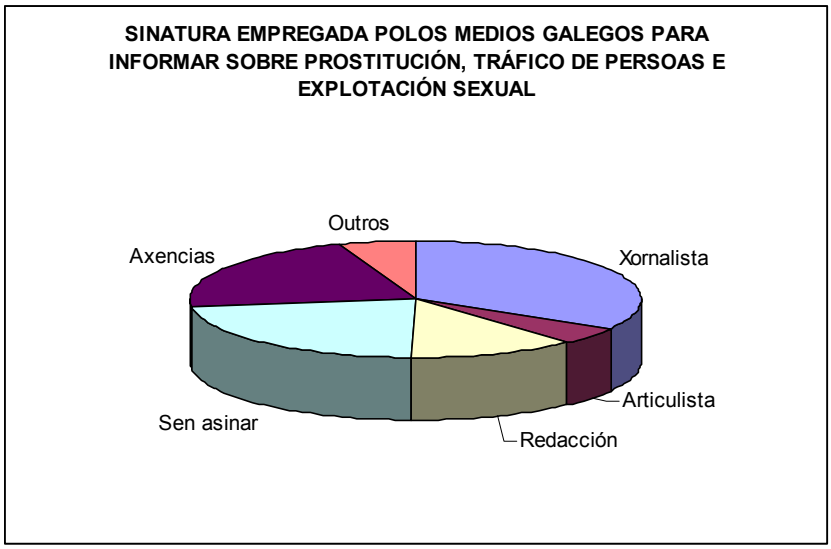

AUTORÍA DA INFORMACIÓN POR CADA UN DOS MEDIOS							
MEDIO	**Xornalista**	**Articulista**	**Redacción**	**Sen asinar**	**Axencias**	**Outros**	**Total**
DF	5			4	4	1	14
DA				4	1	1	6
IG	3		2	4	5	1	15
DB	3			4	5	1	13
LVG	2		4		1		7
LR	3			1	1		5
AD				2			2
FV	4	2		1		1	8
EP	6		2	1	1		10
XG	2		1	2	1	1	7
LO	3	1	3		3		10
TVG	2			2			4
DP	2			1			3
GH	2	2	3	2	2		11
ECG	4	1			2	1	8
TOTAL	41	6	15	28	26	7	123

AUTORÍA DA INFORMACIÓN POR CADA UN DOS MEDIOS (% sobre o total de unidades do medio)							
MEDIO	**Xornalista**	**Articulista**	**Redacción**	**Sen asinar**	**Axencias**	**Outros**	**Total**
DF	35,71			28,57	28,57	7,14	100,00
DA				66,67	16,67	16,67	100,00
IG	20,00		13,33	26,67	33,33	6,67	100,00
DB	23,08			30,77	38,46	7,69	100,00
LVG	28,57		57,14		14,29		100,00
LR	60,00			20,00	20,00		100,00
AD				100,00			100,00
FV	50,00	25,00		12,50		12,50	100,00
EP	60,00		20,00	10,00	10,00		100,00
XG	28,57		14,29	28,57	14,29	14,29	100,00
LO	30,00	10,00	30,00		30,00		100,00
TVG	50,00			50,00			100,00
DP	66,67			33,33			100,00
GH	18,18	18,18	27,27	18,18	18,18		100,00
ECG	50,00	12,50			25,00	12,50	100,00
TOTAL	33,33	4,88	12,20	22,76	21,14	5,69	100,00

A sinatura máis empregada no conxunto de pezas analizadas é o nome da/o xornalista, que aparece nun terzo das unidades (un 37,40% se contarmos tamén as asinadas polo articulista). Con todo, existe unha elevada presenza de pezas sen asinar (un 22,76%) ou de sinaturas colectivas do tipo "Redacción" ou "Axencias" (un 33,33%). Esta non identificación da autoría dilúe a responsabilidade na redacción da información, impedindo que se realice ningún tipo de *feedback* coa redactora ou redactor no caso de imprecisións ou irresponsabilidades, e, polo tanto, deixando unha maior vía libre para a súa aparición.

Analizando polo miúdo as informacións sen ningún tipo de sinatura, podemos observar que están presentes na meirande parte dos medios (todos agás *La Voz de Galicia*, *La Opinión de A Coruña* e *El Correo Gallego*), chegando

nalgunhas ocasións a significar máis da metade das unidades informativas (é o caso do *Atlántico Diario*, o *Diario de Arousa* é a TVG).

Polo xeral trátase de breves informativos, de modo que hai que pór en relación a falta de sinatura coa pouca relevancia concedida ás informacións sobre prostitución (cfr. 3.3). As únicas excepcións en medios escritos son unha fotonoticia –*La actriz y escritora Emma Thompson…*, *La Región* do 14 de decembro– e unha revista de prensa –*Policías enfadados*, *Atlántico Diario* do 14 de decembro–. Na televisión pública galega, a TVG, na metade dos casos analizados, é dicir, en dúas unidades –*Cada vez máis clientes*, TVG do 1 de decembro; *Investigan a perda de documentación da 'operación Carioca'*, TVG do 21 de decembro–, non inclúen forma ningunha de identificar á persoa responsábel da información. No primeiro caso, de feito, mentres na edición de mediodía do Telexornal si se identifica á xornalista responsábel da información, á que lle dá paso a presentadora, na edición do serán esta atribución desaparece.

O peso da sinatura colectiva "Redacción" varía de modo notábel dependendo do medio. Así, ao tempo que en nove deles non aparece (*Diario de Ferrol*, *Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños*, *La Región*, *Atlántico Diario*, *Faro de Vigo*, TVG, *Diario de Pontevedra* e *El Correo*), no xornal de maior tiraxe de Galicia, *La Voz de Galicia*, chega a representar un 57,14% das pezas analizadas. As razóns que poden levar á atribución colectiva da información nos medios poden ser múltiplas, desde a imposición de contidos por parte da dirección, a escasa elaboración da información ou as modificacións realizadas a última hora por parte dos cargos de responsabilidade sobre o traballo do/a redactor/a –que poden facer que a ou o xornalista decline a atribución da autoría– até a apropiación de contidos de axencia asinados como redacción, pasando, claro está, pola desidia ou desinterese da persoa encargada da información. Apenas observamos como tendencia que boa parte das informacións con este tipo de sinatura (9 do total de 15) están referidas a información dos xulgados.

No caso da sinatura de "Axencias", é comprensíbel a súa aparición en medios que non teñen correspondentes para cubrir determinadas informacións. Así, aparecen en practicamente todos os medios, coa excepción de *Atlántico Diario* e *Diario de Pontevedra*, onde as pezas analizadas son moi poucas, da Televisión de Galicia, que ten un amplo cadro de persoal de correspondentes, e *Faro de Vigo*. Con todo, tamén se atopan informacións con sinatura de axencias referidas a Galicia –por exemplo, *La juez que investiga la trama de Lugo tendrá dedicación exclusiva*, *La Opinión de A Coruña* do 4 de decembro; *La jueza implica a un tercer guardia civil por la trama relacionada con la prostitución en Lugo*, *El Ideal Gallego* do 15 de decembro ou *Imputan a otro agente de la Guardia Civil en la trama de la operación Carioca*, *El Correo Gallego* do 15 de decembro–, ainda que teñen lugar en zonas onde o medio en cuestión non ten correspondencia.

Baixo o epígrafe de "Outros", por último, incluímos casos de xéneros de opinión nos que a sinatura non pode ser considerada estritamente dun articulista (críticas e viñetas de humor gráfico, en concreto), así como seccións de citas nas que a atribución é directa ao persoeiro que realizou a declaración.

2.5. PERSPECTIVA DENDE A QUE SE CONSTRÚE O RELATO: INFORMATIVA, INTERPRETATIVA, OPINATIVA

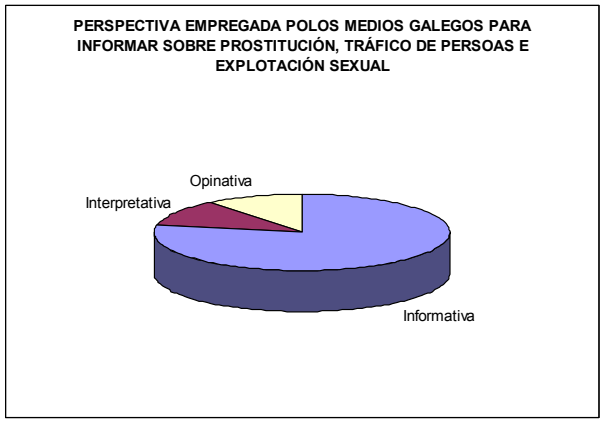

PERSPECTIVA POR CADA UN DOS MEDIOS				
MEDIO	**Informativa**	**Interpretativa**	**Opinión**	**Total**
DF	11		3	14
DA	5		1	6
IG	12	2	1	15
DB	10	2	1	13
LVG	4	3		7
LR	5			5
AD	1		1	2
FV	5	1	2	8
EP	9	1		10
XG	7			7
LO	7	2	1	10
TVG	3	1		4
DP	1	2		3
GH	9		2	11
ECG	7		1	8
TOTAL	96	14	13	123

PERSPECTIVA POR CADA UN DOS MEDIOS (% sobre o total de unidades do medio)				
MEDIO	**Informativa**	**Interpretativa**	**Opinión**	**Total**
DF	78,57		21,42	100,00
DA	83,33		16,67	100,00
IG	80,00	13,33	6,67	100,00
DB	76,92	15,38	7,69	100,00
LVG	57,14	42,86		100,00
LR	100,00			100,00
AD	50,00		50,00	100,00
FV	62,50	12,50	25,00	100,00
EP	90,00	10,00		100,00
XG	100,00			100,00
LO	70,00	20,00	10,00	100,00
TVG	75,00	25,00		100,00
DP	33,00	66,67		100,00
GH	81,81		18,18	100,00

ECG	87,50		12,50	100,00
TOTAL	78,05	11,38	10,57	100,00

A perspectiva informativa ten unha primacía case total no conxunto de unidades informativas analizadas, cun 78,05 do total. Esta tendencia dáse por igual en todos os medios obxecto de análise, dado que só se recolleron menos dun 60% de unidades con perspectiva informativa no *Diario de Pontevedra* e *Atlántico Diario* (ambos os dous cun número moi baixo de unidades incluídas na análise) e en *La Voz de Galicia*. Neste último xornal, a alta presenza interpretativa débese a tres pezas: unha noticia –*La jueza lucense que investiga la trama de los burdeles se dedicará en exclusiva a este caso a partir de enero*, *La Voz de Galicia* do 4 de decembro– e dúas reportaxes –*Investigan si un sabotaje informátivo trató de frustar la operación Carioca*, *La Voz de Galicia* do 20 de decembro, e *El Poder Judicial investiga el borrado del sumario de la trama de los burdeles*, *La Voz de Galicia* do 21 de decembro– relativas á operación Carioca.

A predominancia da perspectiva informativa ten que pórse en relación coa busca, da que xa se falou en epígrafes anteriores, do feito inmediato e do novidoso nos medios de comunicación actuais. Isto provoca que, decote, os medios resulten unha xustaposición de feitos de última hora, sen ningún tipo de explicación, contextualización ou valoración. Este feito é especialmente preocupante en casos como a trata de persoas ou a explotación sexual, onde se produce unha vulneración dos dereitos humanos que require un posicionamento en contra da ou o xornalista, para que como creador ou creadora de opinión poida colaborar á erradicación deste tipo de prácticas.

Así e todo, a presenza dunha perspectiva interpretativa non significa que esta estea dirixida á denuncia das situacións de violación dos dereitos humanos, como se pode observar a través da análise pormenorizada dos casos incluídos na mostra. Deste xeito, por exemplo, recolléronse dúas pezas interpretativas –*Nueve mujeres en el harén de un tigre insaciable*, *La Opinión de A Coruña* do 14 de decembro; *... Y con Berlusconi volvió el escándalo a Italia*, *La Opinión de A Coruña* do 27 de decembro– nas que se dá unha imaxe da prostitución asociada ao luxo, moi afastada da realidade maioritaria desta práctica. Outra información, repetida en dous xornais –*Los vecinos del Agra del Orzán denuncian la inseguridad creciente en la ronda de Outeiro*, *Diario de Bergantiños* e *El Ideal Gallego* do 7 de decembro–, identifica o exercicio da prostitución coa delincuencia (aínda que non sexa ilegal) e relaciona ambas, mesmo contra as palabras das forzas de seguridade, coa inmigración, nunha redacción que roza a xenofobia: "También las fuentes del 092 quisieron dejar claro que no hay que equiparar inmigración con delincuencia, pero el caso es que existen algunos fenómenos, como el de la prostitución, en los que la presencia de población imigrante es mayoritaria". Neste último caso é a persoa que elabora a información a que introduce a referencia á prostitución na noticia, dado que os veciños aos que se refire o titular non fan máis que unha referencia velada á posíbel identificación como proxenetas dos homes que protagonizan episodios violentos (cfr. 3.1).

Apenas hai dous casos nos que podemos afirmar que se fai unha denuncia do que se considera unha situación discriminatoria ou denigrante para as mulleres. No primeiro –*Los hijos de Cleopatra necesitan Celestina*, *El Progreso* do 4 de decembro–, a referencia é mínima ("Este tipo de casamientos consisten en la unión de dos personas sin existencia de documento alguno y con la presencia de dos testigos, pero en ocasiones encubren casos de prostitución") e a denuncia faise máis polo contexto da afirmación (as voces que critican isto por incumprir a "sharia", por exemplo). No segundo –*El Concello de A Estrada retira el anuncio de un club de alterne de la radio municipal*, *Diario de Pontevedra* do 5 de decembro–,

porén, esta denuncia si que se realiza de maneira totalmente explícita: "El Gobierno local de A Estrada no está dispuesto a que su imagen se vea empañada a cambio de unos cuantos euros ni de que todas las acciones que desarrolla en pro de la igualdad (entre otras cuestiones tiene puesto en marcha un plan de igualdad) y contra la violencia de género queden enturbiadas por un anuncio publicitario de dudosa ética que puede, y de hecho, así ha ocurrido, levantar ampollas".

No que respecta á opinión, apenas cinco das trece unidades incluídas nos xéneros de opiníon teñen a prostitución como tema principal, número que podemos reducir a tres se considerarmos que unha delas está repetida en tres medios distintos –*O problema está neles*, *Diario de Arousa, Diario de Bergantiños* e *El Ideal Gallego* do 12 de decembro–.

2.6. FONTES EMPREGADAS PARA A ELABORACIÓN DA INFORMACIÓN

PRESENZA DE FONTES POR CADA UN DOS MEDIOS
(nº de pezas xornalísticas con presenza do tipo de fonte categorizado sobre o total de unidades analizado)

MEDIO	Compradores	Proxenetas	Veciñanza	Institucionais	Asociativas	Expertas	Outras	Total de unidades
DF		1		5	2	1	2	14
DA		1		1		1	1	6
IG		1	1	7	1	2	1	15
DB		2	1	7		2	1	13
LVG		1		4			4	7
LR	1			2			1	5
AD							1	2
FV		1		2			3	8
EP				4	1	1	3	10
XG				1			4	7
LO		2		3	1	1	3	10
TVG					2	2	1	4
DP				1			1	3
GH				5	2	2	5	11
ECG		1		1			2	8
TOTAL	1	10	2	43	9	12	33	123

PRESENZA DE FONTES POR CADA UN DOS MEDIOS
(% de pezas xornalísticas con presenza do tipo de fonte categorizado sobre o total de unidades do medio)

MEDIO	Compradores	Proxenetas	Veciñanza	Institucionais	Asociativas	Expertas	Outras	Total de unidades
DF		7,14		35,71	14,29	7,14	14,29	100,00
DA		16,67		16,67		16,67	16,67	100,00
IG		6,67	6,67	46,67	6,67	13,33	6,67	100,00
DB		15,38	7,69	53,85		15,38	7,69	100,00
LVG		14,29		57,14			57,14	100,00
LR	20,00			40,00			20,00	100,00
AD							50,00	100,00
FV		12,50		25,00			37,50	100,00
EP				40,00	10,00	10,00	30,00	100,00
XG				14,29			57,14	100,00
LO		20,00		30,00	10,00	10,00	30,00	100,00
TVG					50,00	50,00	25,00	100,00
DP				33,33			33,33	100,00
GH				45,45	18,18	18,18	45,45	100,00
ECG		12,50		12,50			25,00	100,00
TOTAL	0,81	8,13	1,63	34,96	7,32	9,76	26,83	100,00

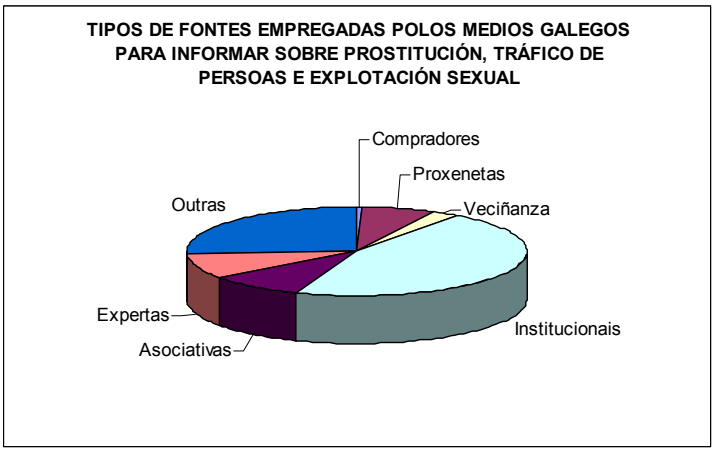

*** Porcentaxe calculadas sobre o total de fonte presentes**

PRESENZA DE FONTES POR CADA UN DOS MEDIOS (nº de fontes presentes en total en cada un dos medios)								
MEDIO	**Compradores**	**Proxenetas**	**Veciñanza**	**Institucionais**	**Asociativas**	**Expertas**	**Outras**	**Total de fontes**
DF		1		8	3	1	2	15
DA		1		2		1	1	5
IG		1	2	11	2	2	1	19
DB		2	2	11		2	1	18
LVG		1		5			4	10
LR	1			2			1	4
AD							1	1
FV		1		4			5	10
EP				6	1	1	5	13
XG				1			4	5
LO		2		4	2	1	4	13
TVG					4	2	1	7
DP				2			1	3
GH				11	2	3	5	21
ECG		1		1			3	5
TOTAL	1	10	4	68	14	13	39	149

PRESENZA DE FONTES POR CADA UN DOS MEDIOS (% de fontes sobre o total de fontes presentes en total en cada un dos medios)								
MEDIO	**Compradores**	**Proxenetas**	**Veciñanza**	**Institucionais**	**Asociativas**	**Expertas**	**Outras**	**Total de fontes**
DF		6,67		53,33	20,00	6,67	13,33	100,00
DA		20,00		40,00		20,00	20,00	100,00
IG		5,26	10,53	57,89	10,53	10,53	5,26	100,00
DB		11,11	11,11	61,11		11,11	5,56	100,0
LVG		10,00		50,00			40,00	100,00
LR	25,00			50,00			25,00	100,00
AD							100,00	100,00
FV		10,00		40,00			50,00	100,00
EP				46,15	7,69	7,69	38,46	100,00
XG				20,00			80,00	100,00
LO		15,38		30,77	15,38	7,69	30,77	100,00
TVG					57,14	28,57	14,29	100,00
DP				66,67			33,33	100,00
GH				52,38	9,52	14,29	23,81	100,00
ECG		20,00		20,00			60,00	100,00
TOTAL	0,67	6,71	2,68	45,64	9,40	8,72	26,17	100,00

Os datos amosan unha total dependencia das voces institucionais, que representan case a metade das utilizadas (en concreto, un 45,64%) e están presentes en máis dun terzo das unidades analizadas na mostra. A dependencia é aínda máis clara se pensamos que, quitando a categoría de "Outras", onde se atopan fontes moi variadas, o seu peso sobre o total está máis de 35 puntos por riba do seguinte tipo de fontes en importancia, as asociativas (que representan un 9,40%). Esta relevancia das voces institucionais hai que pola en relación coa tendencia á rutinización da profesión, coa dependencia de comunicados e información subministrada directamente polas fontes (terreo no que dominan, por razóns obvias, as institucionais) e coa ausencia dun xornalismo especializado que prime a creación dunha axenda de fontes propia que forneza ao ou á xornalista de información diferenciada, alén a achegada polas fontes organizadas, e de marcos interpretativos e contextuais que vaian máis aló do acontecemento episódico.

Se analizarmos máis polo miúdo o uso das distintas fontes institucionais, observamos que existe unha ampla presenza das policiais (en once casos) e, sobre todo, das xudiciais (con 18, o tipo de fonte con maior presenza). O que está en relación coa alta porcentaxe de unidades con enfoque de sucesos ou xudicial (cfr. 2.2). Tamén teñen unha elevada presenza como fonte as gobernamentais, maior no caso do goberno estatal (en 15 casos) e dos distintos gobernos locais (en 11). Contan aínda cunha relativa importancia os organismos supraestatais (en 5), mais non así o goberno autonómico, que só aparece como fonte en dúas ocasións. Isto pode deberse ben a unha menor actuación no campo da prostitución, a trata e o tráfico de persoas e a explotación sexual no caso do goberno da Xunta ou ben a unha tendencia localista dos medios galegos, na que só teñan cabida as actuacións máis próximas ou ben aquelas que entran impulsadas polo *mainstream* dos medios estatais e as axencias. Tamén é de salientar a escaseza de fontes parlamentarias (apenas unha ocorrencia), do que se deduce que os medios galegos non seguen as discusións políticas arredor da prostitución ou da explotación sexual, senón que son só as campañas ou a implementación de medidas as que teñen entrada na axencia mediática. Outro tipo de fontes institucionais, como os partidos políticos (en dous casos) ou as agrupadas na categoría de "Outras" (con tres), teñen unha presenza aínda menor.

En contraposición coas fontes institucionais, a presenza das fontes asociativas é practicamente nula, e representa só o 9,40 % do total das fontes. Ao facer unha análise máis polo miúdo, podemos ver que estas fontes proveñen case unicamente de asociacións asistenciais e ONGs, estando nos máis dos casos a súa presenza provocada pola presentación dun estudo ou a organización dun acto en relación coa prostitución que, polo xeral, adoita contar con participación institucional. Ademais, por máis que representen case unha décima parte das fontes, a súa presenza queda reducida ainda máis se atendemos ás unidades nas que aparecen, dado que só están presentes no 7,32 % do total, sendo incluídas en varias destas novas máis dunha fonte co mesmo discurso –un exemplo é *Constatan el aumento de jóvenes rumanas en los prostíbulos del área*, *El Ideal Gallego* do 2 de decembro–, de maneira que a presenza do tecido asociativo é en realidade menor do que daría a entender o número de fontes. Só se atopa nunha ocasión –*Los hijos de Cleopatra necesitan celestinas*, *El Progreso* do 4 de decembro– unha fonte que represente a unha asociación feminista (Nihad Abul Qusman, directora do centro exipcio dos Dereitos da Muller), mais trátase dunha información onde o tema da prostitución é só mencionado, polo que podemos dicir que nos medios galegos é inexistente o discurso das asociacións feministas –galegas ou non– arredor desta cuestión.

As fontes expertas teñen unha presenza semellante á das asociativas (cunha ocorrencia menos, representando o 8,72 % do total), aínda que aparecen en máis unidades informativas da mostra, dado que só hai un caso no que a/o xornalista acuda a máis dunha fonte experta –*O Estado de México é culpábel. E agora que?*, *Galicia Hoxe* do 27 de decembro–. O perfil destas fontes expertas é practicamente o mesmo en todos os casos: do ámbito sociolóxico (6 das 13 ocorrencias), xeralmente convidada pola mesma institución ou asociación que presenta ante os medios uns datos estatísticos (a excepción é unha crítica –*O problema está neles*, *Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños* e *El Ideal Gallego* do 12 de decembro–, onde as expertas do ámbito sociolóxico son as propias autoras do libro que se reseña). Apenas encontramos unha ocorrencia dunha fonte do ámbito sanitario –*El juzgado niega la libertad al constructor preso por inducción al aborto*, *El Progreso* do 19 de decembro–, outra do legal –*O Estado de México é culpábel. E agora que?*, *Galicia Hoxe* do 27 de decembro–, outra do ámbito dos medios –*O Estado de México é culpábel. E agora que?*, *Galicia Hoxe* do 27 de decembro–, e tres agrupadas na categoría "Outras", en realidade unha peza repetida en tres medios na que se inclúe a opinión dun consultor en dereitos humanos –*Más del 80% de las víctimas de la trata de blancas lo son con fines de explotación sexual*, *Diario de Bergantiños*, *El Ideal Gallego* e *Diario de Ferrol* do 3 de decembro–, que incluímos aquí por non se tratar dunha fonte experta explicitamente na temática de prostitución. En resumo, non se da unha axeitada visión dos ámbitos que poden tratar problemas complexos como a prostitución, o tráfico de persoas ou a explotación sexual, e é preocupante escasa a presenza de fontes expertas sobre estes temas nos medios galegos.

Obsérvanse ademais distorsións moi significativas na presenza como fontes dos e das protagonistas da prostitución. Constátase unha presenza considerábel dos e das proxenetas como fonte (con dez ocorrencias, o 6,71 % do total), mais non ocorre así coas outras persoas implicadas: so nunha ocasión ten unha persoa compradora de sexo presenza como fonte –*El inculpado en el crimen de la brasileña se autolesiona a los 18 días de otra intentona*, *La Región* do 17 de decembro–, e mesmo neste caso éo debido á súa calidade de imputado, e en ningunha ocasión é unha prostituta a fonte consultada pola ou polo xornalista. A consecuencia disto é clara: invisibilízase unha vez máis ás persoas que exercen a prostitución (en ocasións, vítimas de tráfico de persoas ou explotación sexual), mentres que o único papel que é lixeiramente normalizado é presenza dos e das proxenetas. Con todo, cómpre indicar dous factores nesta aparición de proxenetas como fontes. O primeiro, que todas as ocorrencias están asociadas a dous tipos de informacións: a referida á relación de Tiger Woods cunha prostituta, onde aparece como fonte unha "madame" (o termo é repetido en todas as novas) de luxo de Hollywood (con 8 ocorrencias) e a relativa ao xuízo por unha agresión nun clube, onde unha proxeneta exerce de testemuña. O segundo, que en todos os casos se trata de proxenetas mulleres.

Con moita menor presenza, as fontes da veciñanza só teñen entrada en dúas informacións sobre protestas veciñais –*Los vecinos del Agra do Orzán denuncian la inseguridad creciente en la ronda de Outeiro*, *Diario de Bergantiños* e *El Ideal Gallego* do 7 de decembro–. No apartado de "Outras", por último, incluímos fontes moi diversas, que van desde aquelas sen identificar até outros medios de comunicación, pasando polo escultor encargado de facer un belén onde se incluíron dúas figuras que representan a prostitutas. É preciso mencionar, en todo caso, que unha alta porcentaxe das fontes catálogadas como "Outras" (14 casos, máis dun terzo do total) corresponden á actriz Emma Thompson, o que demostra que a

relevancia pública e a fama previa pode ser un factor á hora de seleccionar unha fonte arredor destas temáticas.

3. RELEVANCIA CONCEDIDA Á INFORMACIÓN

3.1. A PRESENZA EN PORTADA

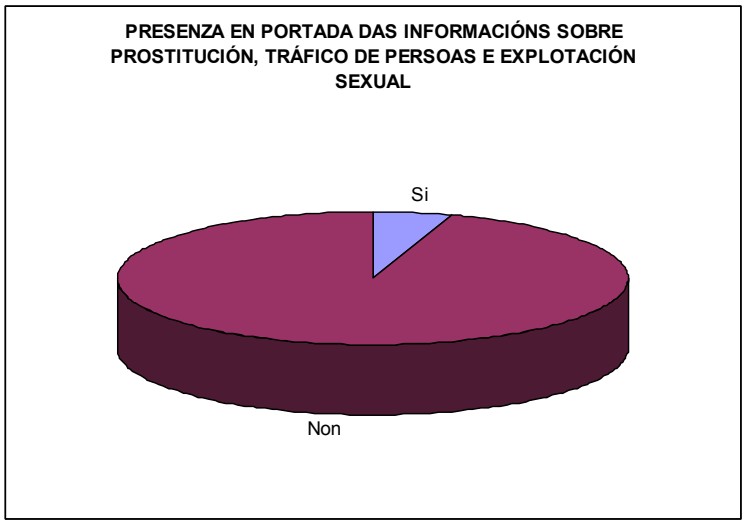

PRESENZA EN PORTADA POR CADA UN DOS MEDIOS		
MEDIO	**Nº unidades redaccionais**	**% sobre o total de unidades do medio**
DF		
DA		
IG	1	6,67
DB		
LVG	2	28,57
LR	1	20,00
AD		
FV		
EP	1	10,00
XG		
LO	1	10,00
TVG		
DP		
GH		
ECG		
TOTAL	6	4,88

Só seis noticias, un 4,88% do total de unidades analizadas, consegue acadar presenza na portada do xornal. En todos os casos trátase de informacións que non colocan o foco sobre a propia realidade da prostitución, sendo en cinco delas apenas un tema mencionado.

Así, a metade das noticias con acceso á portada (as dúas de *La Voz de Galicia* e a correspondente ao *El Progreso*) están referidas ao xuízo da chamada

Operación Carioca, mais non tanto á investigación sobre a trama de delitos relacionados co enriquecemento á través da prostitución allea, senón unica e exclusivamente ao escándalo provocado pola desaparición do sumario do sistema informático dos xulgados de Lugo. Cómpre ver estas tres pezas informativas como unha serie.

En primeiro lugar, xorde o tema no diario coruñés cunha información –*Investigan si un sabotaje informático trató de frustrar la Operación Carioca*, do 20 de decembro– na que se presenta a desaparición dos arquivos como un dato exclusivo do xornal e se lle tenta dar á redacción carácter de reportaxe de investigación. Esta peza lévase á primeira plana nun espazo preferente, a tres columnas e xusto baixo a cabeceira do xornal, co titular, que destaca aínda máis a novidade, "Borran del sistema informático de los juzgados el sumario de los clubs de alterne de Lugo". *La Voz de Galicia* continúa co tema ao día seguinte –*El Poder Judicial investiga el borrado del sumario de la trama de los burdeles*, do 21 de decembro– e volve levalo á capa, neste caso en posición máis secundaria e co titular "Funcionarios de juzgados de Lugo aseguran que les desaparecen con frecuencia documentos de sus ordenadores". En ambos os dous casos, destácase o escándalo producido por unha suposta introducción no sistema de alguén alleo ao xulgado e relacionado coa trama ("La clave pasa por saber si alguien ajeno al juzgado pudo acceder al proceso, posibilidad que, según algunas fuentes consultadas, puede existir" –*Investigan si un sabotaje informático trató de frustrar la Operación Carioca*, do 20 de decembro–, "la desaparición se considera de una gravedad extrema (...) por el contenido del mismo: múltiples datos de personas, algunas de cuales están aterrorizadas porque temen ser víctimas de algún ataque por parte del grupo que se ocupaba de los cuatro burdeles que fueron clausurados" –*El Poder Judicial investiga el borrado del sumario de la trama de los burdeles*, do 21 de decembro–) ao tempo que se lle tenta dar a ambas as dúas novas un aspecto de reportaxe de investigación, sen desvelar en ningún momento as fontes: "diversas fuentes" –*Investigan si un sabotaje informático trató de frustrar la Operación Carioca*, do 20 de decembro–, "algunas fuentes", "trabajadores de distintos juzgados", "un funcionario" –*El Poder Judicial investiga el borrado del sumario de la trama de los burdeles*, do 21 de decembro–. Podemos presupor que é este carácter de "investigación" exclusiva e escandalosa o que provoca a súa aparición na capa do xornal.

Con todo, é a razón contraria a que leva á portada de *El Progreso* ao día seguinte unha noticia semellante –*El informe del fallo informático en el caso Carioca tarda ya mes y medio*, do 22 de decembro– aínda que cun espazo bastante menos destacado (apenas un titular en medio dunha columna). No interior desta noticia, critícase precisamente a aparición como novidade da información do borrado nalgúns medios, apuntando, sen citalo, a *La Voz de Galicia* e reservando para *El Progreso* o primeiro lugar en informar desta nova (ao tempo que, curiosamente, se insinúa a pouca relevancia da información que levan á portada en *La Voz*):

> "La información sobre el fallo informático se convirtió en la noticia principal de la portada de El Progreso el 21 de noviembre. Ese día, este medio ya aportaba todos los datos sobre el caso sin que a día de hoy, a falta del informe técnico, haya más novedades que precisamente el retraso en la conclusión de esa investigación interna. Por ello, fuentes de la Consellería de Presidencia y del TSXG se mostraron ayer extrañadas de que, pasado todo este tiempo, varios medios de comunicación sacaran de nuevo a la luz ayer una noticia que se producía hace un mes y medio"

Podemos presupor que a consideración nalgúns círculos de *La Voz de Galicia* como o principal xornal de referencia galego, así como a competencia que se produce na provincia de Lugo entre este xornal e *El Progreso* son as causas máis

directas da aparición na portada desta peza de información en concreto, sendo o tema da prostitución apenas unha característica circunstancial da mesma. De feito, nestes tres primeiros casos, as referencias á propia prostitución son mínimas, ou só a través do nome da operación policial –*El informe del fallo informático en el caso Carioca tarda ya mes y medio*, *El Progreso* do 22 de decembro– ou con pequenas referencias do tipo "trama de los burdeles" –*El Poder Judicial investiga el borrado del sumario de la trama de los burdeles*, *La Voz de Galicia* do 21 de decembro– ou "club de alterne" –*Investigan si un sabotaje informático trató de frustrar la Operación Carioca*, *La Voz de Galicia* do 20 de decembro–. Neste último caso, tamén aparece unha imaxe do club Queen's, implicado na trama.

Tampouco abundan as referencias á prostitución no caso da noticia de *La Región* incluída en portada –*El inculpado en el crimen de la brasileña se autolesiona a los 18 días de otra intentona*, do 17 de decembro–. Na peza informativa, centrada no presunto asasino dunha prostituta, só se inclúe en tres ocasións a cualificación "que ejercía la prostitución", sen entrar máis no tema e sen incluílo nin no titular da noticia (si no subtítulo), nin no texto da capa (que consiste apenas nun titular na columna da esquerda: "El acusado de matar a la joven brasileña se autolesiona de nuevo"). Neste caso, a relevancia que tivo o caso na cidade de Ourense pode ser a clave para entender que este seguimento do imputado na prisión poida saltar á primeira páxina do xornal local.

Mais se nestes casos a referencia á prostitución é circunstancial, non parece selo así nos dous restantes, onde, malia a que no corpo a prostitución é un tema mencionado, esta lévase en letras grandes á primeira páxina. A noticia de *La Opinión* –*Un tercio de los 28 peatones atropellados este año murieron cerca de clubs de alterne*, do 1 de decembro– titula destacando o que a noticia ten que ver co comercio sexual, tanto no interior como na capa ("Un 30% de los atropellos mortales son cerca de clubs de alterne"), mais está referida en realidade a un informe xeral sobre os atropelos mortais en Galiza, onde este dato está incluído entre moitos outros que, na súa maior parte quedan relegados a despeces. Un caso semellante é o da información do *El Ideal Gallego* –*Denuncian un incremento de la delincuencia en el Agra do Orzán*, do 7 de decembro– na que se destaca por dúas veces na portada a prostitución en relación coa delincuencia ("Aseguran que la prostitución y el tráfico de drogas se realizan en la calle y a plena luz del día", no subtítulo, e "es fácil ver prostitución o tráfico de drogas en la calle y a plena luz del día" na entradiña), cando no interior do xornal vemos que as referencias ao comercio ou a explotación sexual son practicamente inexistentes (só unha vez remite a ela a persoa que elabora a información –"existen algunos fenómenos, como el de la prostitución, en los que la presencia de población inmigrante es mayoritaria"– e outra, de maneira completamente anecdótica, unha das fontes –"Son chulos o camellos o qué se yo"–), tratando a noticia en realidade sobre as denuncias veciñais de violencia ou roubos e sobre a reclamación dunha maior presenza policial. Nestes dous casos, a prostitución está utilizada como un elemento criminalizador, relacionado coa delincuencia, a violencia e mesmo os accidentes de tránsito. É o morbo polo tanto o factor que consideramos clave para explicar a entrada na portada destes dous xornais, potenciado no segundo caso por tratarse dunha información de carácter local.

Atopamos, polo tanto unha dupla dirección no que respecta á aparición na portada destas informacións. Por un lado, non adoitan entrar entre as pezas destacadas nas capas dos medios (e, de o faceren, é en xeral por motivos alleos á propia nova) e, polo outro, poden aparecer como elementos contextuais (e criminalizadores) en informacións que, en principio, son alleas ou están pouco relacionadas coa prostitución. A proximidade da información é outro factor clave á hora de que estas noticias pasen ou non á primeira páxina.

3.2. SECCIÓNS NAS QUE SE PUBLICA A INFORMACIÓN

SECCIÓN NA QUE SE PUBLICA A INFORMACIÓN POR CADA UN DOS MEDIOS														
	Local	Galicia	Estatal	Mundo	Socie-dade	Cultura	Comuni-cación	Deportes	Suple-mentos	Contra	Opinión	Sucesos	Outras	Total
DF	1	2			6				2	1	2			14
DA			1		3				1	1				6
IG	5	1	1		6				1	1				15
DB	3	1	1		6				1	1				13
LVG		6			1									7
LR	1			1	1				2					5
AD					1						1			2
FV		1					2	1	1	2		1		8
EP	5				3				2					10
XG		1		1		1	1		2				1	7
LO	3	3			1			1	1		1			10
TVG		1			3									4
DP	1	1			1									3
GH					4	2		1	1	1	2			11
ECG	1					1			1	1	1	2	1	8
TOTAL	20	17	3	2	36	4	3	3	15	8	7	3	2	123

SECCIÓN NA QUE SE PUBLICA A INFORMACIÓN POR CADA UN DOS MEDIOS (% sobre o total de unidades do medio)														
MEDIO	Local	Galicia	Estatal	Mundo	Sociedade	Cultura	Comuni-cación	Deportes	Suple-mentos	Contra	Opinión	Sucesos	Outras	Total
DF	7,14	14,29			42,86				14,29	7,14	14,29			100
DA			16,67		50,00				16,67	16,67				100
IG	33,33	6,67	6,67		40,00				6,67	6,67				100
DB	23,08	7,69	7,69		46,15				7,69	7,69				100
LVG		85,71			14,29									100
LR	20,00			20,00	20,00				40,00					100
AD					50,00						50,00			100
FV		12,50					25,00	12,50	12,50	25,00		12,50		100
EP	50,00				30,00				20,00					100
XG		14,29		14,29		14,29	14,29		28,57				14,29	100
LO	30,00	30,00			10,00			10,00	10,00		10,00			100
TVG		25,00			75,00									100
DP	33,33	33,33			33,33									100
GH					36,36	18,18		9,09	9,09	9,09	18,18			100
ECG	12,50					12,50			12,50	12,50	12,50	25,00	12,50	100
TOTAL	16,26	13,82	2,44	1,63	29,27	3,25	2,44	2,44	12,20	6,50	5,69	2,44	1,63	100

De entre todas as seccións dos xornais galegos analizados, a presenza das pezas informativas sobre prostitución, explotación sexual e trata e tráfico de persoas cont al fin prodúcese de maneira predominante nas páxinas de Sociedade (36 ocorrencias, un 29,27% do total). Esta profusión non debe sorprender se lembramos que o enfoque social ou de sucesos está presente en máis da metade das pezas informativas analizadas, e que en varios dos xornais non existe xa unha sección de sucesos, polo que ambos os dous enfoques son recollidos na sección de Sociedade. De feito, dos tres xornais que non introducen información sobre prostitución, trata, tráfico e explotación sexual nesta sección, dous deles (*Faro de Vigo* e *El Correo Gallego*) contan con páxina de Sucesos onde si publican información sobre este ámbito temático. Só *Xornal de Galicia* non aborda este tema en ningún destes apartados.

En conxunto, as dúas seccións representan case un terzo das pezas analizadas (31,71%). En concreto, a sección de Sociedade ten unha presenza alta en practicamente todos os medios. En boa parte deles (*Diario de Ferrol*, *Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños*, *El Ideal Gallego*, *Atlántico Diario*, Televisión de Galicia), acolle baixo o seu paraugas un 40% ou máis do total das pezas. E, tanto nos medios citados como en *Diario de Pontevedra* e *Galicia Hoxe*, é o apartado onde máis se aborda todo o relacionado con prostitución, trata, tráfico e explotación sexual. No caso de *El Correo Gallego*, a sección predominante é, pola súa banda, a de Sucesos. No resto de medios, sono as seccións xeográficas (Local en *El Progreso*, Galicia e *La Voz de Galicia*, Local ou Galicia en *La Opinión de A Coruña* e –compartindo a porcentaxe con Sociedade– en *Diario de Pontevedra*) ou en suplementos (*La Región* e *Xornal de Galicia*).

No caso das seccións organizadas xeograficamente, a abordaxe da prostitución, da explotación sexual, e da trata e o tráfico de persoas con tal fin, é, como xa deixaron albiscar os exemplos anteriores, considerabelmente maior nas seccións de Local (en 20 casos, un 16,26% do total) e Galicia (17 pezas, un 13,82%), mentres que é practicamente inexistente nas seccións Estatal (3 ocorrencias, 2,44%) e Mundo (2 ocorrencias, 1,63%). Polo tanto, a proximidade da información sobre prostitución, explotación sexual, trata e tráfico de persoas é un elemento altamente determinante da súa inclusión no medio, ou cando menos da súa introdución nunha sección xeográfica, dado que atopamos numerosos exemplos nos que unha información xeograficamente máis afastada é introducida na sección de sociedade –*Desarticulada en San Sebastián una red de explotacion de mujeres*, *Diario de Arousa* do 4 de decembro ou *Tiger Woods pagó 60.000 dólares por los servicios de una prostituta, según periódicos de EE.UU.*, *La Voz de Galicia* do 12 de decembro, por exemplo–. Para a inclusión das informacións nestas seccións xeográficas, consideradas máis importantes dentro do xornal, tamén é determinante a gran resonancia alcanzada por algúns dos casos a nivel galego ou local, especialmente da operación Carioca (13 ocorrencias da sección de Galicia, 5 de local, case a metade das pezas incluídas nestas dúas seccións).

Entre as pezas das seccións de Sociedade e Sucesos e aquelas organizadas xeograficamente abarcamos a inmensa maioría das unidades sobre prostitución analizadas (un 65,85% do total, en realidade), tendo o resto de seccións unha presenza moito menor na mostra, o que amosa de novo a falta de multiperspectivismo á hora de tratar este tema. Ademais, a inclusión de pezas noutras seccións encóntrase por veces ligada á casos puntuais.

Deste xeito, a metade das pezas incluídas en Cultura –*Emma Thompson: "Quero rodar con Almodóvar"*, *Galicia Hoxe* do 14 de decembro; *Emma Thompson: "Lémbradelle a Almodóvar que me contrate"*, *Xornal de Galicia* do 14 de decembro– están referidas
á exposición inaugurada por Emma Thompson ao igual que acontece cunha das tres pezas incluídas na sección de Comunicación –*Emma Thompson: "Recuerden a Pedro que quiero ser una chica Almodóvar"*, *Faro de Vigo* do 14 de decembro. Mentres, a metade das incluídas na contracapa –*Tiger Woods pagó hasta 60.000 dólares por una prostituta*, *Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños*, *Diario de Ferrol* e *El Ideal Gallego* do 12 de decembro– e todas as presentes en Deportes –*Tiger Woods pagou prostitutas*, *Galicia Hoxe* do 12 de decembro; *El harén de un Tigre insaciable*, *Faro de Vigo* do 13 de decembro; *Nueve mujeres en el harén de un 'tigre' insaciable*, *La Opinión de A Coruña* do 14 de decembro– fan referencia ao adulterio do golfista Tiger Woods.

A ampla presenza de información sobre prostitución, trata, tráfico e explotación sexual en suplementos ten relación co mes escollido para a análise, decembro, polo que de nove ocorrencias, máis da metade corresponden a suplementos nos que se fai un resumo das noticias do ano. Os temas considerados o suficientemente relevantes para incluírse neste tipo de resumos coinciden na súa gran repercusión mediática, como é o caso da operación Carioca –*Abiertos cinco macroprocesos judiciales*, *El Progreso* do 26 de decembro; *Cuando el juzgado marca la agenda informativa*, *El Progreso* do 31 de decembro– ou os asasinatos das prostitutas María de Socorro Silva e Aurora da Cunha en Ourense –*Un año de asesinatos*, *La Región* do 31 de decembro; *Condenado por su tercer asesinato*, *La Región* do 31 de decembro; *El asesinato de Laura Alonso, un ejemplo de la lacra machista*, *Diario de Ferrol* do 31 de decembro– ou, por outra banda, informacións de crónica social relacionadas con persoeiros como Berlusconi –*Berlusconi y sus velinas*, *Xornal de Galicia* do 27 de decembro; *...Y con Berlusconi volvió el escándalo a Italia*, *La Opinión de A Coruña* do 31 de decembro–. Outras noticias publicadas en suplementos inclúen unha crítica do libro *Prostitución: clientes e outros homes –O problema está neles*, *Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños* e *El Ideal Gallego*, suplemento ProTexta do 12 de decembro–, unha peza sobre o feminicidio en Ciudad Juárez publicado nas páxinas do suplemento Lecer de *Galicia Hoxe –O Estado de México é culpábel. E agora que?*, *Galicia Hoxe* do 27 de decembro– ou outras informacións que apenas mencionan a prostitución, a explotación sexual ou a trata e tráfico de persoas con tal fin.

En canto á sección de Opinión, apenas dúas das pezas recollidas nela teñen a trata de persoas como tema principal, e trátase nos dous casos só dunha frase do día –*"La venta y compra de mujeres y niños sucede aquí delante de los madrileños"*, *El Correo Gallego* do 12 de decembro; *La compra y venta de mujeres y niños sucede delante de vuestras narices*, *Diario de Ferrol* do 13 de decembro–, o que demostra un escaso interés polas/os articulistas desta sección en tratar o tema, como xa se ten comentado ao falarmos dos xéneros de opinión (cfr. 2.1 e 2.5). Noutros tres casos, un artigo –*"A violencia segue"*, *Galicia Hoxe* do 2 de decembro–, unha revista de prensa –*Policías enfadados*, *Atlántico Diario* do 13 de decembro– e unha peza de humor gráfico –*El parlamento catalán abre la puerta a prohibir las corridas*, *Diario de Ferrol* do 21 de decembro–, o tema é abordado de maneira secundaria.

Baixo o epígrafe de "Outras", incluímos dúas pezas aparecidas na sección "Actualidade" do *Xornal de Galicia –"La Razón" elimina los anuncios de contactos para dar el diario del Vaticano*, do 24 de decembro– e "Última hora" de *El Correo Gallego –Tiger Woods pagó 60.000 dólares por acostarse con una prostituta y una actriz porno*, do 12 de decembro–.

Ningunha das unidades analizadas foi publicada nas seccións de Economía, Novas Tecnoloxías, Xente ou Tema do día. Como comentabamos ao falar dos enfoques informativos (2.2), sorprende a non abordaxe deste tema dende a perspectiva económica e, polo tanto, nunha sección como Economía, sendo como é un negocio que move cifras millonarias. Cómpre destacar tamén o feito de que nunca sexa tratado na sección do Tema do día, xa que nos xornais que contan con ela, este é o apartado no que abordan con maior profundidade e extensión as informacións.

3.3. Espazo que ocupa a información

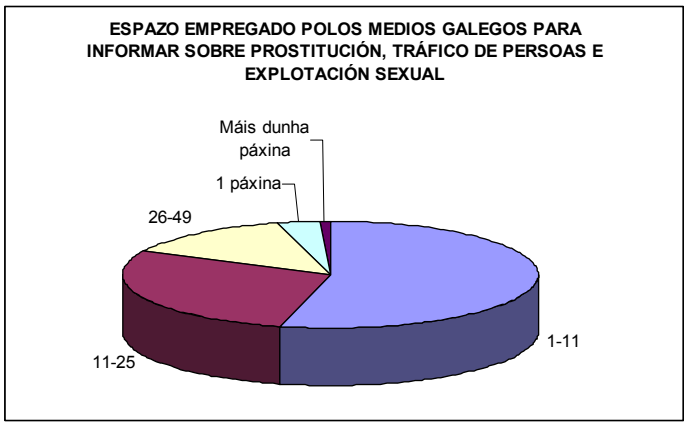

ESPAZO POR CADA UN DOS MEDIOS						
MEDIO	**1-10**	**11-25**	**26-49**	**1 páxina**	**Máis dunha páxina**	**Total**
DF	10	2	1	1		14
DA	4	2				6
IG	9	5	1			15
DB	8	4	1			13
LVG	2	3	2			7
LR	1	3	1			5
AD	1	1				2
FV	3	1	3	1		8
EP	4	4		1	1	10
XG	4	2	1			7
LO	4	4	1	1		10
TVG	--	--	--	--	--	--
DP	1	2				3
GH	7		3	1		11
ECG	6	1	1			8
TOTAL	64	34	15	5	1	119

ESPAZO POR CADA UN DOS MEDIOS (% sobre o total de unidades do medio)						
MEDIO	**1-10**	**11-25**	**26-49**	**1 páxina**	**Máis dunha páxina**	**Total**
DF	71,43	14,29	7,14	7,14		100,00
DA	66,67	33,33				100,00
IG	60,00	33,33	6,67			100,00
DB	61,54	30,77	7,69			100,00
LVG	28,57	42,86	28,57			100,00
LR	20,00	60,00	20,00			100,00
AD	50,00	50,00				100,00
FV	37,50	12,50	37,50	12,50		100,00
EP	40,00	40,00		10,00	10,00	100,00
XG	57,14	28,57	14,29			100,00
LO	40,00	40,00	10,00	10,00		100,00
TVG	--	--	--	--	--	--
DP	33,33	66,67				100,00
GH	81,82		27,27	9,09		100,00
ECG	75,00	12,50	12,50			100,00
TOTAL	53,78	28,57	12,61	4,20	0,84	119

No que respecta ao espazo ocupado pola información, existe unha primacía dos textos curtos, que non chegan a ocupar dez módulos da páxina. Ademais, o número de textos por categoría é menor canto maior é o espazo ao que fai referencia, nunha progresión case aritmética de dous a un. A predominancia dos textos curtos é relativamente extensíbel ao conxunto dos xornais analizados, aínda que nalgúns deles (*La Voz de Galicia*, *La Región*, *Diario de Pontevedra*) a meirande parte dos textos teñen unha extensión de entre 11 e 25 módulos, o que se pode deber a razóns como a propia maqueta do xornal ou o tamaño da mostra analizada, dado que nos dous últimos xornais citados só aparecen cinco e tres pezas, respectivamente, e que nas pezas recollidas en *La Voz de Galicia* ten unha especial presenza un tema tan mediático como a Operación Carioca.

Esta primacía dos textos breves cómpre póla en relación coa busca do feito noticioso e o predominio do xénero da noticia (cfr. 2.1), posto que esta ten unha maior presenza canto menor é o espazo da unidade analizada. Así, representa o 78,13% dos textos de entre 1 e 10 módulos, o 70,59% dos de entre 11 e 25, e só o 31,25% nos de máis de media páxina, con só unha ocorrencia entre as pezas de unha páxina ou máis. A brevidade das informacións impide calquera tipo de tratamento que vaia máis aló da exposición sintética dos ítems principais da noticia (que, quen, cando, onde, como) e que se introduza na inclusión de elementos contextuais ou nun tratamento plural das fontes (en ocasións nin sequera existe unha fonte atribuída). A consecuencia é unha perda de información para o público lector e a perpetuación de numerosos preconceptos sobre a prostitución ou o tráfico de persoas.

Polo xeral, as informacións de entre 1 e 10 módulos e as de entre 11 e 25 gardan un perfil semellante na mostra analizada, se ben se atopan melloras evidentes nas segundas como a referencia a máis fontes, unha maior presenza de elementos contextuais ou a introdución de imaxes. Encontramos tamén xéneros máis variados para o tratamento destas temáticas, como a crítica, o artigo de opinión ou a reportaxe. Con todo, continúa a tratarse xeralmente de noticias, orientadas a un acontecemento noticioso e no que se observan numerosas carencias a nivel informativo.

Este perfil comeza a mudar nas informacións que superan a media páxina. Nesta categoría, o xénero máis empregado é a reportaxe (en 9 pezas do total de 16 que ocupan entre 26 e 49 módulos), máis axeitado para ofrecer un tratamento amplo e especializado sobre estas temáticas. Ao tempo, as noticias comezan a ter máis información e permiten un tratamento que inclúa antecedentes ou contextualización. Máis estas melloras non se aplican en realidade ás temáticas da prostitución, o tráfico de persoas e a explotación sexual: ao mesmo tempo que aparecen, prodúcese unha redución drástica das informacións que tratan estes temas como principais, de xeito que pasan a ser minoría entre as informacións de máis de media páxina (3 das pezas analizadas trátano como tema principal, 3 como tema secundario e 10 como mencionado). Un esquema semellante repítese, de maneira aínda máis preocupante, nas unidades dunha páxina: trátase neste caso de dúas reportaxes –*Un tercio de los 28 peatones atropellados este año murieron cerca de clubs de alterne*, do 1 de decembro; *El harén de un tigre insaciable*, *Faro de Vigo* do 13 de decembro–, unha noticia –*Mercancía sexual*, do 12 de decembro– unha entrevista –*"La religión es mala cuando intenta legitimar ciertos roles en la familia"*, do 20 de decembro–, e unha previsión para o ano seguinte –*Cuando el juzgado marca la agenda informativa*, do 31 de decembro– mais unicamente na noticia o tema principal é o tráfico de persoas, sendo na previsión e nunha das reportaxes –*El harén de un tigre insaciable*, *Faro de Vigo* do 13 de decembro– secundario e só mencionado no resto de pezas.

A única unidade informativa que ocupa máis dunha páxina, por último, é unha reportaxe onde unicamente se menciona a prostitución –*Los hijos de Cleopatra necesitan celestinas*, *El Progreso* do 4 de decembro–.

Semellante é o caso da televisión, onde a brevidade da información se ve incrementada polas esixencias dos formatos utilizados nos informativos, que priorizan a inclusión de moitas noticias en pouco tempo. Unha das noticias nin sequera chega ao minuto, quedando en 44 segundos –*Investigan a perda de documentación da 'operación Carioca'*, TVG do 21 de decembro–, e outras dúas oscilan entre 1'15'' – *Cada vez más clientes*, TVG do 1 de decembro– e 1'48'' – *Cada vez máis españolas*, TVG do 1 de decembro–. A única peza longa é unha entrevista de 6'40'' aparecida no programa de información "A Revista" – *Teo Manuel Abad presenta o seu documental "Sexo. Entre o ceo e a terra"*, TVG do 6 de decembro– onde, unha vez máis, o tema da prostitución só merece unha mención anecdótica.

3.4.SITUACIÓN EN PÁXINA

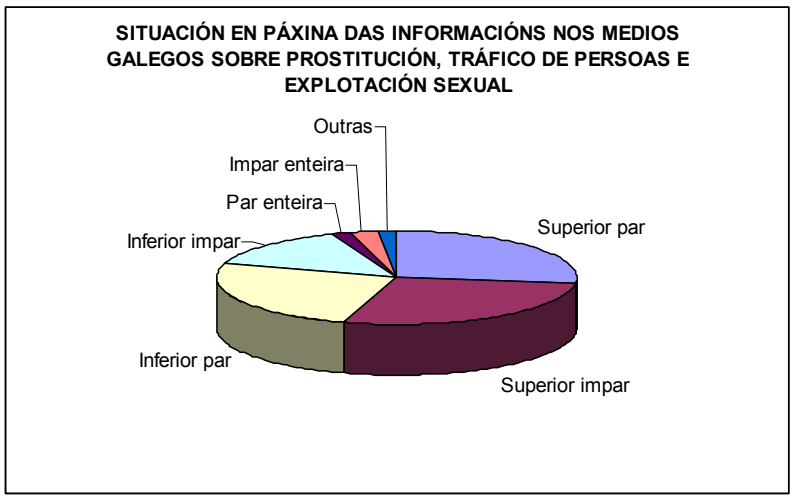

SITUACIÓN EN PÁXINA POR CADA UN DOS MEDIOS								
MEDIO	**Superior par**	**Superior impar**	**Inferior par**	**Inferior impar**	**Par enteira**	**Impar enteira**	**Outras**	**Total**
DF	4	2	5	2		1		14
DA		3	2	1				6
IG	4	5	5	1				15
DB	3	4	4	2				13
LVG		4	3					7
LR	2	1	1	1				5
AD			1	1				2
FV	2	1	1	3		1		8
EP	4	3	1		1		1	10
XG	2	3	1	1				7
LO	2	3	2	2		1		10
TVG	--	--	--	--	--	--	--	--
DP		1		1			1	3
GH	3	2	4	1	1			11
ECG	6	1		1				8
TOTAL	32	33	30	17	2	3	2	119

SITUACIÓN EN PÁXINA POR CADA UN DOS MEDIOS								
MEDIO	**Superior par**	**Superior impar**	**Inferior par**	**Inferior impar**	**Par enteira**	**Impar enteira**	**Outras**	**Total**
DF	28,57	14,29	35,71	14,29		7,14		100,00
DA		50,00	33,33	16,67				100,00
IG	26,67	33,33	33,33	6,67				100,00
DB	23,08	30,77	30,77	15,38				100,00
LVG		57,14	42,86					100,00
LR	40,00	20,00	20,00	20,00				100,00
AD			50,00	50,00				100,00
FV	25,00	12,50	12,50	37,50		12,50		100,00
EP	40,00	30,00	10,00		10,00		10,00	100,00
XG	28,57	42,86	14,29	14,29				100,00
LO	20,00	30,00	20,00	20,00		10,00		100,00
TVG	--	--	--	--	--	--	--	--
DP		33,33		33,33			33,33	100,00
GH	27,27	18,18	36,36	9,09	9,09			100,00
ECG	75,00	12,50		12,50				100,00
TOTAL	26,89	27,73	25,21	14,29	1,68	2,52	1,68	100,00

Non se atopan tendencias especialmente marcadas na distribución das unidades informativas analizadas dentro da páxina. A presenza é algo maior na parte superior da páxina que na inferior (54,62% frente a 39,50%) e tamén lixeiramente máis alta nas páxina pares do que nas impares (43,70% frente a 42,01%), mais estas tendencias non están especialmente marcadas e, de feito, a situación máis frecuentada é a superior, mais precisamente en páxina par e non impar. Ademais, a colocación en páxina par indicaría unha relegación da información, mais a presenza na zona superior parece suxerir precisamente o contrario. A escasa presenza de páxinas enteiras relaciónase, obviamente, coa pouca presenza de informacións que ocupen toda unha páxina, mais tampouco nestas parece haber demasiadas diferenzas (3 casos en páxina impar fronte a 2 en páxina par). A única unidade dunha páxina co tráfico de persoas como tema principal está situada en páxina par, mais ao tratarse dun só caso non é determinante.

Baixo o apartado de "Outras", finalmente, incluímos unha información que ocupa dúas páxinas –*Los hijos de Cleopatra necesitan celestinas*, *El Progreso* do 4 de decembro– e unha noticia situada en páxina impar, máis ocupando toda a metade interior da páxina –"*Quiero ser chica Almodóvar*", *Diario de Pontevedra* do 14 de decembro–.

3.5. PRESENZA OU NON DE ILUSTRACIÓN

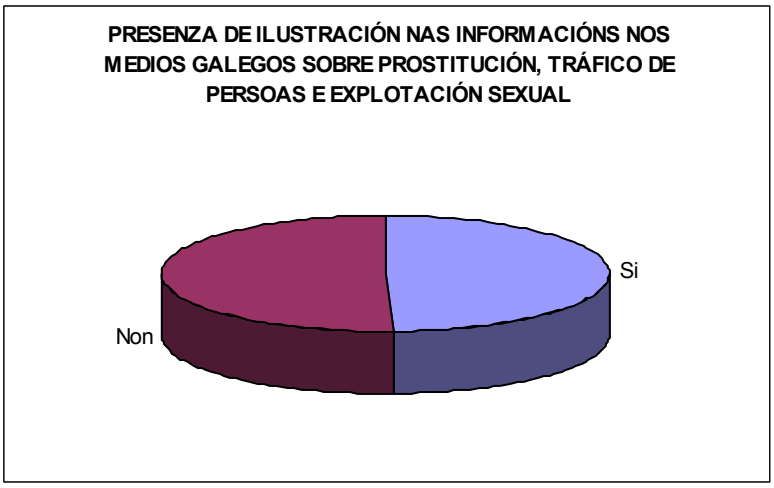

PRESENZA DE ILUSTRACIÓN POR CADA UN DOS MEDIOS		
MEDIO	**Nº unidades redaccionais**	**% sobre o total de unidades do medio**
DF	6	42,86
DA	3	50,00
IG	6	40,00
DB	5	38,46
LVG	3	42,86
LR	4	80,00
AD	1	50,00
FV	7	87,50
EP	3	30,00
XG	5	71,42
LO	5	50,00
TVG	--	--
DP		
GH	8	72,73
ECG	3	37,50
TOTAL	59	49,58

Cincuenta e tres unidades, un 49,58% das analizadas na mostra, inclúen ilustración. Cómpre aclarar, en todo caso, que en 17 delas a prostitución, o tráfico de persoas ou a explotación sexual aparece como tema unicamente mencionado, e que en tres casos máis trátase o tema de maneira secundaria, e a ilustración incluída nada ten que ver con el. A alta aparición de ilustracións, por outra parte, forma parte da tendencia a potenciar o visual dos xornais contemporáneos.

O elemento máis relevante para a inclusión ou non de ilustración é, como parece lóxico, o tamaño. Efectivamente, todas as unidades informativas que ocupan máis de media páxina inclúen unha imaxe, mentres que a porcentaxe redúcese a un 61,76 % das que teñen un tamaño de entre 11 e 25 módulos (21 casos) e a só un 26,56 % das de menos de 11 módulos (17). Se analizamos polo miúdo a inclusión de imaxes nas pezas informativas de tamaño máis reducido, as de un a dez, módulos, podemos observar como cinco delas corresponden á información sobre as infidelidades de Tiger Woods e catro á inauguración da exposición presentada por Emma Thompson, cinguíndose en todos estes casos agás un –*Tiger Woods pagó 60.000 dólares por los servicios de una prostituta, según periódicos de EE.UU.*, *La Voz de Galicia* do 12 de decembro, onde o fotografado é o iate de luxo do golfista– ao retrato do persoeiro famoso implicado na nova. A relevancia pública da persoa implicada é pois un factor que favorece a inclusión de ilustración nas informacións sobre prostitución.

O tipo de ilustración é, na inmensa maioría dos casos recollidos, unha fotografía ou conxunto de fotografías. Apenas en tres ocasións aparece un debuxo como ilustración. Trátase de dúas pezas de humor gráfico, onde a ilustración é inherente ao propio xénero –*La caja negra*, *Faro de Vigo* do 2 de decembro; *El parlamento catalán abre la puerta a prohibir las corridas*, *Diario de Ferrol* do 21 de decembro– e unha entrevista, co tema da prostitución apenas mencionado, no que o retrato da entrevistada é unha caricatura en troques dunha fotografía –*"La religión es mala cuando intenta legitimar ciertos roles en la familia"*, *Diario de Ferrol* do 20 de decembro–. É de destacar unha peza –*Satisfeit@s co sexo*, *Galicia Hoxe* do 30 de decembro– na que se introduce un gráfico explicativo sobre a Enquisa nacional de Saúde 2009, que inclúe unha pregunta relativa á compra de sexo. Por último, existe outro caso especial de ilustración: unha nova –*El informe del fallo informático en el caso Carioca tarda ya mes y medio*, *El Progreso* do 22 de decembro– acompañada da reprodución dunha capa anterior do xornal, dado que o contido fai referencia a que unha información que viña de ser publicada noutros medios xa fora adiantada con anterioridade por *El Progreso*.

3.6. PROTAGONISTAS DA ILUSTRACIÓN

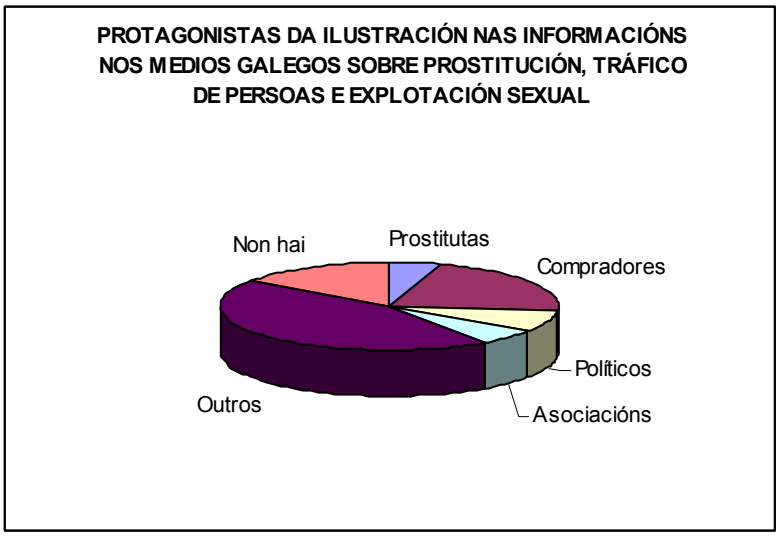

PROTAGONISTAS DA ILUSTRACIÓN							
MEDIO	**Prostitutas**	**Compradores**	**Políticos**	**Asociacións**	**Outros**	**Non hai**	**Total de unidades ilustradas**
DF	1	1	1	1,5	1,5		6
DA		2			1		3
IG		2	0,5	1	1,5	1	6
DB		2	0,5		1,5	1	5
LVG						3	3
LR		2			2		4
AD					1		1
FV	1	0,5			5,5		7
EP					1	2	3
XG		2	1		1	1	5
LO		1	1	0,5	2,5		5
TVG	--	--	--	--	--	--	--
DP							
GH	1		1	0,5	3,5	2	8
ECG					2	1	3
TOTAL	3	12,5	5	3,5	24	11	59

PROTAGONISTAS DA ILUSTRACIÓN (% sobre o total de pezas ilustradas de cada medio)							
MEDIO	**Prostitutas**	**Compradores**	**Políticos**	**Asociacións**	**Outros**	**Non hai**	**Total de unidades ilustradas**
DF	16,67	16,67	16,67	25,00	25,00		100,00
DA		66,67			33,33		100,00
IG		33,33	8,33	16,67	25,00	16,67	100,00
DB		40,00	10,00		30,00	20,00	100,00
LVG						100,00	100,00
LR		50,00			50,00		100,00
AD					100,00		100,00
FV	14,29	7,14			78,57		100,00
EP					33,33	66,67	100,00
XG		40,00	20,00		20,00	20,00	100,00
LO		20,00	20,00	10,00	50,00		100,00
TVG	--	--	--	--	--	--	--
DP							
GH	12,50		12,50	6,25	43,75	25,00	100,00
ECG					66,67	33,33	100,00
TOTAL	5,08	21,19	8,47	5,93	40,68	18,64	100,00

Nas táboas e o gráfico anteriores recóllense as e os protagonistas das ilustracións nas unidades analizadas na mostra. Cómpre sinalar que os números decimais débense a ilustracións nas que o protagonismo é compartido. En cinco casos, entre políticas e persoeiros famosos (todos relativos á inauguración da exposición contra o tráfico de persoas por parte de Emma Thompson, con ilustracións nas que aparece a actriz acompañada da ministra Bibiana Aído ou da delegada de familia e servizos sociais do Concello de Madrid). En tres, entre protagonistas políticas e asociacións (en unidades que tratan de presentacións de estudos e mostras levados a cabo por asociacións, con participación e colaboración institucional). E nun caso entre o comprador e a unha prostituta –*El harén de un tigre insaciable*, *Faro de Vigo* do 13 de decembro, onde aparece Tiger Woods e a prostituta que contratou–.

Para alén disto, observamos unha ausencia das e dos verdadeiros protagonistas: das persoas que exercen a prostitución, dos compradores do común que consomen sexo de pago; dos proxenetas, das redes de trata e tráfico. En efecto, as e os protagonistas con maior presenza son os que, para o estudo, incluímos na categoría de "Outros", persoas cunha relación polo xeral tanxencial ou indirecta coa prostitución e que destacan pola súa relevancia pública. De feito, en doce das ocorrencias a protagonista incluída nesta categoría é Emma Thompson que aparece soa ou, como indicabamos antes, en compañía de políticas na inauguración da mostra contra a explotación sexual. Na meirande parte do resto de casos, a prostitución é apenas mencionada ou secundaria, non tendo os ou as protagonistas da ilustración nada que ver co tema en cuestión ou en todo caso unha relación indirecta. As únicas pezas incluídas en "Outros" que teñen as temáticas obxecto de análise como tema principal reflicten na ilustración a un neno sostendo un cartel contra a explotación infantil –*Máis de dous millóns de mulleres son escravas*, *Galicia Hoxe* do 3 de decembro–, o público dun nacemento –*"Busconas" en el Portal de Belén*, *Faro de Vigo* do 16 de decembro–, o articulista autor da peza –*Sexo gratis*, *Faro de Vigo* do 23 de decembro– ou a Garda Civil –*Un año de asesinatos*, *La Región* do 31 de decembro–.

Os compradores do sexo están entre as persoas con máis protagonismo nas ilustracións, mais sempre que estean marcados pola súa relevancia pública ou pola súa relación co mundo do delito. Na maioría das ocasións trátase de compradores de sexo famosos: o golfista Tiger Woods (en 5 casos), o presidente italiano Silvio Berlusconi (en 2) e o gobernador de Nova York Eliott Spitzer (en 1). En todos estes casos a inclusión do persoeiro vai precedida dun escándalo provocado polo feito de ter pagado por sexo. Tamén é obxecto de interese gráfico o comprador como criminal, as dúas no mesmo xornal –*El inculpado en el crimen de la brasileña se autolesiona a los 18 días de otra intentona*, *La Región* do 17 de decembro; *Condenado por su tercer asesinato*, *La Región* do 31 de decembro–. A introdución da fotografía do comprador adoita ir, polo tanto, asociada ao excepcional –ben ao escándalo ben ao suceso–, mais está ausente da representación gráfica do comprador común que acode de maneira normalizada á compra de servizos sexuais. O único caso que se sae desta tendencia é unha crítica, reproducida en tres xornais –*O problema está neles*, *Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños* e *El Ideal Gallego* do 12 de decembro–, onde se inclúe a fotografía dun home contemplando anuncios de sexo. Todos estas imaxes representan ademais a compradores masculinos.

As persoas con cargos políticos supoñen apenas o 8,47% dos protagonistas. Aparecen case sempre acompañadas, quer de representantes de asociacións quer doutros persoeiros con relevancia pública como Emma Thompson. Só nunha peza –*Baixan máis dun 18% os mortos en accidente de tráfico en Galicia*, *Xornal de Galicia* do 1 de decembro–, na que a prostitución é mencionada, o protagonista é en exclusiva un cargo político, o delegado do Goberno na Coruña, Antón Louro. Como foi comentado con anterioridade, obsérvase un escaso seguimento do debate político sobre estas temáticas nos medios galegos e os e as políticas aparecen polo xeral apenas como representantes institucionais en actos organizados por outras organizacións ou coorganizados con elas.

As asociacións son protagonistas nun 5,93% das imaxes, e adoitan ser representadas, como diciamos, xunto con cargos políticos e na presentación de exposicións ou informes. Só nunha ocasión –*"La religión es mala cuando intenta legitimar ciertos roles en la familia"*, *Diario de Ferrol* do 20 de decembro– este protagonismo é individual; unha entrevista a unha cooperante onde a prostitución só está mencionada. Son inexistentes nas imaxes as referencias a persoas expertas, o que está en relación coa escasa presenza deste tipo de fontes (cfr. 2.5).

As persoas que exercen a prostitución só aparecen en catro ocasións, en dúas delas con protagonismo compartido. Cómpre salientar que en dúas das pezas trátase de prostitutas de ficción, ben representadas nunha viñeta –*El parlamento catalán abre la puerta a prohibir las corridas*, *Diario de Ferrol* do 21 de decembro–, ben na fotografía dunha escultura –*"Busconas" en el Portal de Belén*, *Faro de Vigo* do 16 de decembro–. Non se representa nelas, polo tanto, a realidade da prostitución actual. Nos únicos casos nos que tal se fai, a representación da muller que exerce a prostitución está ligada ou ao luxo ou a unha imaxe glamourosa e idealizada, e atende a aquelas modalidades máis minoritarias: a prostitución de luxo e a exercida por mulleres transxénero. Así acontece en *El harén de un tigre insaciable –Faro de Vigo* do 13 de decembro–, sobre o caso Tiger Woods, e en *Bosques de Palermo –Galicia Hoxe* do 19 de decembro–, onde se inclúen dúas fotografías artísticas protagonizadas por prostitutas transxénero para ilustrar unha información sobre unha mostra dedicada a este colectivo. Son fotografías neste caso filtradas pola ollada creativa do artista, que procura ofrecer das protagonistas unha visión idealizada, non a súa realidade cotiá.

Ausentes por completo da parte gráfica da información están os proxenetas e as persoas implicadas nas redes de trata e tráfico, o que é índice da súa falta de visibilidade nos medios.

3.7. TÓPICOS E ESTEREOTIPOS PRESENTES NA ILUSTRACIÓN

Como xa foi dito, boa parte das ilustracións recollen presentacións de estudos, exposicións ou informes sobre prostitución e explotación sexual. Abondan, polo tanto, fotografías que ilustran mesas de persoeiros ou outro tipo de presentacións xa concibidas para a toma de imaxes por parte dos medios de comunicación (en 16 casos). Esta profusión de imaxes tópicas e propias das rutinas propiciadas polo xornalismo de fonte, o que deriva das fontes organizadas, dá lugar a unha certa institucionalización gráfica das novas sobre esta temática.

Para alén diso, en ocasións os xestos das persoas implicadas na ilustración non casan coa transcendencia do tema abordado. É o que acontece cunha ilustración sobre a inauguración dunha mostra sobre explotación sexual, na que aparecen a ministra Bibiana Aído, a delegada de Familia e Servicios Sociais de Madrid Concepción Dancausa e a actriz Emma Thompson rindo ao lado de titulares como *Emma Thompson: "La venta de mujeres y niños sucede delante de vuestras narices" –La Opinión de A Coruña* do 12 de decembro–, *Emma Thompson denuncia la venta de niños y mujeres para explotación sexual –Diario de Arousa*, *Diario de Bergantiños*, *Diario de Ferrol* e *El Ideal Gallego* do 12 de decembro– ou *Mercancía sexual –Galicia Hoxe* do 12 de decembro–. Algo semellante ocorre tamén na sección de citas "Protagonistas del día", onde o rostro sorrinte de Emma Thompson contrasta coa frase "La venta y compra de mujeres y niños sucede aquí delante de los madrileños". Outras informacións sobre esta mesma exposición, pola contra, si recollen expresións máis acordes co contido da mostra, aínda que, paradoxalmente, centren a información en cuestións relacionadas co traballo da actriz –*Emma Thompson: "Quero rodar con Almodóvar"*, *Galicia Hoxe* do 14 de decembro; *Emma Thompson: "Lembrádelle a Almodóvar que me contrate"*, *Xornal de Galicia* do 14 de decembro; *Emma Thompson: "Recuerden a Pedro que quiero ser una chica Almodóvar"*, *Faro de Vigo* do 14 de decembro; *La actriz y escritora...*, *Atlántico Diario* e *La Región* do 14 de decembro–.

Outras ilustracións, pola contra, estabelecen unha relación entre a prostitución e distintos delitos e episodios violentos, tendo como resultado a criminalización dunha actividade que non é ilegal no Estado español. En ocasións, esta efectúase tamén no texto, como acontece coas unidades nas que se fala ao tempo das festas na casa de Berlusconi e a agresión que sufriu o primeiro ministro italiano –*...Y con Berlusconi volvió el escándalo a Italia*, *La Opinión de A Coruña* do 27 de decembro– ou de inmigración ilegal e prostitución –*La UE se marca el objetivo de "controlar y combatir" la inmigración ilegal*, *Diario de Bergantiños*, *Diario de Ferrol* e *El Ideal Gallego* do 12 de decembro, onde se recolle unha redada realizada a inmigrantes que non exercen a prostitución–. Algo semellante ocorre coa nova sobre accidentes na que se leva á portada un feito apenas mencionado relacionado coa prostitución –*Un tercio de los 28 peatones atropellados este año murieron cerca de clubs de alterne*, *La Opinión de A Coruña* do 1 de decembro–, ilustrada cun accidente a carón dun centro de formación profesional, e non un prostíbulo. Neste sentido criminalizador, parece especialmente relevante que as únicas aparicións de clubs de alterne nas ilustracións sexan recintos clausurados e precintados, todos eles en relación coa operación Carioca, e en imaxes nas que non aparece ningunha persoa –*Imputan a otro agente de la Guardia Civil en la trama de la operación Carioca*, *El Correo Gallego* do 15 de decembro; *Investigan si un sabotaje informático trató de frustrar la operación Carioca*, *La Voz de Galicia* do 20 de decembro; *Cuando el juzgado marca la agenda informativa*, *El Progreso* do 31 de decembro–. Na primeira e na terceira informacións citadas, especialmente, a presenza do precinto policial contén unha connotación especialmente criminalizadora contra a prostitución.

Atopamos un caso, por outra banda, na que a imaxe introduce a relación contraria, unha ligazón entre a prostitución e unha vida luxosa, representada a través do iate de Tiger Woods –*Tiger Woods pagou 60.000 dólares por los servicios de una prostituta, según periódicos de EE.UU.*, *La Voz de Galicia* do 12 de decembro–.

A imaxe da muller tamén está cargada de estereotipos, especialmente en dúas informacións relacionadas co adulterio do golfista Tiger Woods –*El harén de un Tigre insaciable*, *Faro de Vigo* do 13 de decembro; *Nueve mujeres en el harén de un 'tigre insaciable*, *La Opinión de A Coruña* do 14 de decembro–. Se en ambos os dous casos, as imaxes das supostas amantes do golfista destacan por ser presentadas cun papel pasivo cercano ao voyeurismo (apenas en fotografías de baño, poses de modelo con escasa roupa ou imaxes sacadas do *Playboy*), na primeira nova a relegación visual das mulleres é aínda maior, dado que aparecen nunha especie de constelación arredor dunha fotografía do golfista, dun tamaño considerabelmente superior ao de todas elas. Tamén podemos entender unha visión estereotipada no sorriso, seica irónico, de Berlusconi detrás da súa esposa Veronica Lario, que ilustra unha nota sobre as festas con prostitutas organizadas polo político –*Berlusconi y sus velinas*, *Xornal de Galicia* do 27 de decembro– ou na ilustración con obxectos como zapatos de tacón dunha unidade relativa ao feminicidio en Ciudad Juárez –*O Estado de México é culpábel. E agora que?*, *Galicia Hoxe* do 27 de decembro–, onde se pode entender unha certa fetichización das mulleres mortas.

A representación das prostitutas, nos poucos casos en que tal se fai, tamén está suxeita a procesos de estereotipación . Así acontece co debuxo dunha prostituta nunha peza de humor gráfico –*El parlamento catalán abre la puerta a prohibir las corridas*, *Diario de Ferrol* do 21 de decembro–, onde se reproduce a imaxe tópica sobre a muller que exerce na rúa (escote moi pronunciado, abundante maquillaxe, cigarro na boca...).

A escultura das prostitutas d'*A esmorga –"Busconas" en el Portal de Belén*, *Faro de Vigo* do 16 de decembro– tamén as representa con moita maquillaxe e xoias, aínda que a ilustración non permite maior detalle. Distinto é o tratamento da información sobre as prostitutas transxénero de Palermo –*Bosques de Palermo*, *Galicia Hoxe* do 19 de decembro–, fotografadas espidas, realzando a imaxe das prostitutas que as estereotipa como corpos en exhibición, mais con pose e iluminación de estrelas, o que crea un contraste coa súa situación cotiá que incita á reflexión.

4. A LINGUAXE EMPREGADA E O USO DE ESTEREOTIPOS

4.1. CONCEPTOS EMPREGADOS PARA REFERIRSE A QUEN SE PROSTITÚE

O termo máis empregado polos medios galegos para referirse a quen se prostitúe é o feminino "prostituta". Aparece utilizado en contextos neutros, exclusivamente informativos (sen presenza de elementos interpretativos ou opinativos), o que dá a ver que os medios o entenden como termo non marcado.[16] Pola contra, aqueles conceptos que explicitan unha posición ideolóxica manifesta respecto da prostitución apenas teñen cabida nos contidos mediáticos. Acontece así co termo abolicionista "muller prostituída" –que quere por de manifesto que, quen se prostitúe, faino impelida tanto pola existencia dunha demanda masculina que o propicia como de proxenetas e redes que dela se benefician, así como dunha sociedade patriarcal cómplice– como co regulacionista "traballadora sexual", que condensa a súa reivindicación a prol dos recoñecementos laborais das persoas que exercen a prostitución. Malia ás diversas e mesmo diverxentes connotacións dos termos mencionados, por veces son mesturados polos medios galegos, ou no mesmo contido, ou en distintas informacións, o que é síntoma da inexistencia de normas de estilo ao respecto. Así, na nova *Constatan el aumento de jóvenes rumanas en los prostíbulos del área* (*El Ideal* Gallego, 2 de decembro): "El documento, que fue elaborado durante el 2009 con el objetivo de lograr que las prostitutas se integrasen en la red pública de recursos sociosanitarios, estudia este fenómeno reflejando la situación de las mujeres prostituidas". Así como noutra información do mesmo xornal se utiliza o termo "traballadoras": "En la sentencia se considera acreditado que el propietario del club entregó a la trabajadora un pasaje de ida y vuelta entre Colombia y España y 2.000 dólares" (*Condenado a un año de reclusió por obligar a una extranjera a prostituírse*, *El Ideal Gallego*, do 3 de decembro de 2009).

Os termos e construcións máis empregadas en segundo lugar son aquelas que teñen que ver coa consideración da muller que se prostitúe como vítima. Os medios galegos botan así man de expresións incluídas nos campos semánticos relacionados coa vítima, a servidume, a escravitude, ou o sufrimento: "vítima de unha verdadeira trata de brancas", "unha muller obrigada a ter relacións", "mulleres explotadas sexualmente", "escravas", "mulleres e nenas que sofren "trata" no mundo", "as vítimas destas escravitude" ou "servidoras sexuais".

[16] Malia o uso que deste concepto fai a prensa como termo neutral, porén si segue a conservar connotacións negativas. Véxase a crítica que Carme Magallón, partidaria do abolicionista "muller prostituida" fai ao respecto: "En un reciente documental sobre la prostitución, emitido por una cadena pública de televisión, vuelvo a constatar un uso del lenguaje que siempre me ha parecido sexista y discriminador. Y es que mientras a las mujeres que ofrecen determinados servicios sexuales a cambio de dinero se les llama prostitutas o putas, términos ambos con connotaciones cuando menos despreciativas, a quienes acuden a ellas se les llama asépticamente clientes. De este modo, mientras ellas quedan denotadas negativamente, la denominación de los hombres que las buscan está al nivel de quien va a un supermercado a comprar un producto cualquiera.
" (*Público*, 16 de agosto de 2009, consultado a na edición electrónica: http://blogs.publico.es/delconsejoeditorial/281/prostitucion-y-lenguaje/) Podemos considerar así mesmo que, mentres o substantivo "prostituta" esencializa deste modo a: quen exerce a prostitución, tanto a expresión "muller prostituída" como "traballadora sexual", conformadas por substantivo máis adxectivo, procuran visibilizar a deconstrución que fan, desde distintas perspectivas, das imaxes e dos estereotipos patriarcas e dos conceptos que for eles foron usados.

Faise adoito en informacións cunha carga de denuncia maior, e son eco en parte da linguaxe empregada polas fontes e as e os protagonistas da información, así como do marco interpretativo que transmiten aos medios de comunicación na súa posta en escena. Tal acontece na presentación da exposición Journey, en cuxa cobertura se recollen as voces ministra de Igualdade, Bibiana Aído, e da actriz Emma Thompson, ou da abordaxe Congreso "10 anos de loita contra a trata de mulleres. Aprendizaxes e perspectivas". A presenza que acadan este tipo de termos e expresións ten que ver co protagonismo das informacións sobre trata, tráfico e explotación sexual na información analizada durante o período de análise.

Os termos connotados negativamente, aqueles marcados con forte carga despectiva (por exemplo, nas pezas analizadas, guarrilla, puta ou ramera), aparecen nos contidos dos medios ligados a:

a) os xéneros de humor (viñetas, pezas humorísticas…), que adoito tentan conectar de maneira rápida co público botando man dos estereotipos. Poñamos por caso a peza xa anteriormente citada: ""—Papá, qué es una ramera? —Es una señora que por sesenta euros te hace un vicio." (*El Correo Gallego*, 1 de decembro de 2009).

b) artigos de carácter interpretativo ou de opinión nos que o/a autor/a procura facer gala de voz e estilo propio. Por exemplo, no artigo de Fernando Franco *Sálvese quien pueda* (*Faro de Vigo*, 13 de decembro): "De la Guerra de la Independencia, valga el ejemplo, hay quien ha hecho un mito del ser español y quien considera a la sublevación algo así como una intifada, una reacción populista abstrusa, difusa, confusa y profusa contra el galo iniciada en Madrid por una chusma de artesanos, pobres, chulos y putas".

c) Declaracións de actores diversos recollidas na información. Tal acontece coas declaracións dunha das supostas amantes de Tiger Woods: "Uchitel, que era la novia de una de las víctimas del ataque a las Torres Gemelas de Nueva York, se ha defendido con rímel y dientes: "Yo no soy ni una puta ni una golfa" –a cita extraeuse da paza titulada *Nueve mujeres en el harén de un 'tigre' insaciable* publicada polo *Faro de Vigo*, o 13 de decembro de 2009, e polo outro xornal do grupo Prensa Ibérica, *La Opinión*, o 14 de decembro). Tamén nos atopamos co mesmo caso nesta cita recollida da reportaxe *"Busconas" en el portal de Belén*: "Al día siguiente, como hacían siempre aquellas 'chicas', que es como se llamaban entre ellas, nunca putas (…)"

A prostitución de luxo conta nos medios co seu campo semántico propio, como podemos extraer das informacións relacionadas con Berlusconi e Tiger Woods. Del forman parte os termos "señorita de compañía", "modelo" e "velina". Os dous primeiros veñen incorporados nas declaracións da "madame" hollywodiense Michelle Braun ao respecto de Woods, e mentres nalgúns medios aparecen entre aspas (por exemplo, nos diarios do grupo La Capital), nun intento de poñer de relevo o seu carácter eufemístico, noutros, como en *La Voz de Galicia*, non se usan as aspas para marcalos, co cal non se pon de relevo o dobre sentido do concepto. Velina, que en italiano ten sentidos e acepcións diversas, desde o coiro co que se fabricaban os pergameos ou a denominación das notas de censura na época fascista até o seu emprego para denominar as azafatas de televisión, xeneralízase como sinónimo de prostituta de luxo a raíz do escándalo xerado polas fotos publicadas de mozas case menores en Villa Certosa.

En contraste coa profusión de termos cos que se nomea á prostitución feminina –aos xa citados habería que engadir outros tamén presentes nos contidos deste mes, como "meretrices", "chicas" ou "busconas"– a variedade conceptual para refirirse a aqueles homes que venden sexo é bastante máis reducida. No período analizado, só encontramos de feito dous conceptos para nomealos: prostituto ("… tras cumplir cuatro meses de una condena de 15 meses por agredir y mantener preso en su casa hace dos años a un prostituto noruego de 29 años", na nova *Un juez prohibe al cantante Boy George participar en el Gran Hermano* británico, do 24 de decembro- e gigoló, que se utiliza fundamentalmente para designar a homes, polo xeral mozos, que teñen como clientas a mulleres maiores e acomodadas. Así se fai na nova *Una red estafa más de 18.000 euros a un ovetense al que prometieron altos ingresos como gigoló*, en *Faro de Vigo* do 12 de decembro, que tamén aparece cun titular similar, *Estafan 18.215 euros a un ovetense cuando quería ofrecer sus servicios como* gigolo, o 12 de decembro en *El Ideal* Gallego, *Diario de* Ferrol e *Diario de Bergantiños*. Este concepto, que é quizais o de maior uso común, non conta porén coa connotación negativa daqueles termos que habitualmente a poboación emprega para designar á muller que vende sexo. Mais ben todo o contrario pois sobre o gigoló non cae a carga de denuncia social e de estigma que marca a prostituta, e a súa imaxe, que no imaxinario social aparece ademais ligada a ambientes acomodados e non asociada á marxinalidade, reforza unha vez mais o estereotipo viril que insiste na masculinidade como potencia e acción –home novo e guapo que proporciona satisfacción a mulleres ricas–.

Nun intento de evitar a carga de negativa asociada aos conceptos que tradicionalmente designaron a quen exercía a prostitución, ou aos prexuízos derivados do estigma de quen é identificada con prostituta– ás veces as/os xornalistas optan ou por evitar conceptos que a definan (e introducir outros máis xenéricos como "las mujeres", "las jóvenes") ou mesmo nalgún caso por obviar toda referencia á prostitución. Tal acontece en varias informacións analizadas no xornal *La Región*. En *El inculpado en el crimen de la brasileña se autolesiona a los 18 días de otra intentona –La Región*, do 17 de decembro– evítase en todo momento o uso do concepto "prostituta" ou doutros sinónimos. Deste xeito, a moza brasileña é identificada como "la brasileña", "la joven María Socorro da Silva", "la joven brasileña que ejercía la prostitución" ou "la joven". O mesmo acontece na información *Condenado por su tercer asesinato* (*La Región*, 31 de decembro). A vítima en ningún momento é cualificada como prostituta ou algún termo equivalente. Dela sabemos que traballaba como tal polas accións que se nos relatan na noticia: "y acordados el favor sexual y su precio, Gali la condujo en su automóvil a Listanco". O mesmo acontece na peza *Un año de asesinatos*, onde se fala de novo do asasinato de María Socorro da Silva, pois nela tampouco se di en ningún momento, nin de modo directo nin indirecto, que a moza exercía a prostitución (*La Región*, 31 de decembro).

4.2. COMO SE DESCRIBE A QUEN EXERCE A PROSTITUCIÓN

Os medios analizados poñen o foco en dous modelos antagónicos: a muller vítima e a muller espectáculo, a prostituta de luxo. No primeiro caso, a cara máis negativa da prostitución. No segundo, a prostitución como vía para a fama e o éxito. Entre os dous, multitude de matices que os medios non son quen de reflectir.

Da prostitución como acceso ao éxito da fe a propia acepción do termo velina como, símbolo do acceso á fama mediática (velina significa tamén, como xa dixemos, azafata televisiva) previo paso polo séquito de mozas que rodeaban a Berlusconi. Así describe Miguel Mora ás "velinas" en *El* País: "De lo que se trata, en el caso de estas jóvenes mujeres italianas, es de cumplir un sueño, de alcanzar la meta: conocer a Silvio y a sus potentes amigos, trabajar en la televisión y quizá llegar a la política, lo que en el país de la RAI y Mediaset, controladas por el mismo hombre, viene a ser lo mismo" (*Anatomía de* Berluscolandia, El *País* do 7 de xuño de 2009)[17]. A presenza que na televisión e nos seus programas rosa ten a prostitución de luxo é mostra desa imaxe "doce" que se transmite da prostitución. Unha cara que conta con non poucas sombras. Por unha banda, na transmisión dunha idea parcial e falseada da prostitución –que as mozas que acompañaban a Berlusconi nas súas festas privadas sexan menores apenas é obxecto de reflexión nos medios, cando menos nos contidos analizados neste traballo–. Preséntase a prostitución como acceso a unha vida cómoda –da que dan conta series como *Sin tetas no hay* paraíso– mais sen facer referencia ás problemáticas que poida levar asociadas. Por outra, créase un efecto perverso sobre a xa de por si deostada imaxe que das mulleres transmiten os medios. E así, na programación rosa recae adoito sobre as mulleres das que fala a acusación de "putas", mostra quizás dun imaxinario colectivo que considera, en verbas de Isabel Menéndez, que todas o son, ou que todas poden selo:

> "Otro ejemplo de este control social, especialmente interesante a mi análisis, puede observarse en los medios de comunicación, tan "sensibles" (quizá también interesados) a revelar el pasado como prostituta de cualquier mujer famosa. Sea o no cierto que algunas de ellas han ejercido la prostitución, lo evidente es que los poderes fácticos demuestran que para las mujeres es imposible tener un pasado, que no existe la posibilidad de cambiar de rumbo, dando un portazo a la vida anterior y, sobre todo, que el imaginario colectivo está obsesionado con encontrar a mujeres a quienes poder acusar de ejercer de meretrices, quizá porque considera que todas lo son, o todas pueden serlo, añadiendo además un enjuiciamento y una categorización de perversidad a la prostitución" (Menéndez, 2006: 61)

Como xa comentamos con anterioridade, a prensa, á procura de audiencia, contáxiase da frivolización da prensa rosa, o que explica, por exemplo, o impacto das infidelidades de Tiger Woods. Estas mulleres son definidas como "impresionantes" e fotografadas en primeiros planos que resaltan a súa beleza física: "Según Braun, una de sus favoritas era Loredana Jolie: "Es una chica impresionante" –*El harén de un 'tigre insaciable',* en *Faro de Vigo*-. Ao mesmo tempo que son utilizadas como a contraparte para resaltar a potencialidade e insaciabilidade do varón.

Na outro extremo da realidade da prostitución –e deixando de manifesto que existe unha ampla amalgama de situacións intermedias, canto que a prostitución é fenómeno abondo polifacético e complexo– están aquelas mulleres gravadas coas marcas da explotación e da escravitude sexual. Delas pouco se nos di. Non hai imaxes que as retraten. E as descricións cínguense ao que delas se destaca nas notas policiais ou nas crónicas xudiciais. Basicamente:

[17] Consultado a través da rede, no link : http://www.elpais.com/articulo/reportajes/Anatomia/Berluscolandia/elpepusocdmg/20090607elpdmgrep_1/Tes

-a súa condición de inmigrantes e a súa nacionalidade estranxeira: "el 90% de las mujeres que ejercen la prostitución en España [...] son extranjeras y la mayoría de ellas están en manos de redes" (*Emma Thompson denuncia la venta de niños y mujeres para explotación sexual*, nos xornais de La Capital, o 12 de decembro).

-o proceso de captación e entrada no Estado español: "En la sentencia se considera acreditado que el propietario del club entregó a la trabajadora un pasaje de ida y vuelta entre Colombia y España y 2.000 dólares, para simular ante las autoridades que el viaje tenía "finalidad turística. (*Condenado a un año de reclusión por obligar a una extranjera a prostituírse,* en *El Ideal Gallego* e *Diario de Bergantiños* do 3 de decembro)

-a situación de explotación sexual nas que se exerce. Así fálasenos de Helena, a muller á que interpreta Emma Thompson no vídeo no que participa como imaxe dunha campaña contra a trata: "una mujer obligada a tener relaciones con cuarenta hombres cada día". ("*Quiero ser chica Almodóvar"*, en *Diario de Pontevedra* do 14 de decembro*).* E, da muller obrigada a prostituírse nun clube de Mesón do Vento, dise que o proxeneta "la obligó a prostituírse para el durante dos meses. (…) el hombre le prometió trabajo que mejoraría su "status social".

Mais a prensa tamén nos describe outros modelos de mulleres, outras imaxes da prostitución:

-a imaxe do raro, do estraño, en definitiva, do *queer*, a palabra que dá nome a unha das correntes teóricas que bebe do feminismo. A reportaxe sobre as mulleres tranxénero que exercen nas rúas da cidade de Bos Aires incide na sorpresa, na extrañeza, na fascinación. De aí expresións como "criaturas do terceiro sexo" (*Bosques de* Palermo, en *El Correo* Gallego, do 19 de decembro). Con esa ollada como predominante, as problemáticas ás que han facer fronte estas mulleres intúense mais que se desenvolven.

-a imaxe idealizada da prostituta, que é a que se transmite na peza *"Busconas" en el portal de Belén* (en *Faro de Vigo*, do 16 de decembro), sobre as prostitutas que inspiraron as que aparecen n'*A esmorga* de Blanco Amor –son consideradas polo escultor entrevistado como referentes imprescindibles dunha época, que destaca a liberdade a bohemia do ambiente no que traballaban– ou en alusións como "la prostituta que en la infancia le descubrió el mundo del sexo", en referencia a un dos personaxes da película *Nine –Penélope Cruz, una entregada amante en "Nine"*, en *El Correo Gallego*, do 20 de decembro".

4.3. CONCEPTOS EMPREGADOS PARA NOMEAR A QUEN COMPRA SEXO

Se os termos de uso común para denominar á muller que vende sexo están cargados negativamente polo estigma e a sanción social, aqueles que se empregan para designar ao home que o compra forman parte do contexto semántico ligado ás relacións comerciais e están exentos de carga valorativa. Cliente é o empregado habitualmente polos medios. Mais un cliente pode selo tanto dun supermercado, como dunha tenda de discos, como dunha galería de arte ou dun prostíbulo, polo que sobre este termo, de uso habitual nas transaccións comerciais, non se desprega nigún tipo de sanción social.

O concepto prostituidor, empregado polo abolicionismo para explicitar que, quen compra sexo é axente activo e cómplice da existencia da prostitución, é empregado só nunha das pezas analizadas: a crítica publicada polo suplemento de libros ProTexta, distribuída cos xornais do grupo *La Capital*, ao estudo *Prostitución: clientes e outros homes* (Xerais, 2009). Tanto o libro como quen rubrica a reseña do mesmo sitúanse no marco interpretativo do abolicionismo, de aí o uso da verba prostituidor no texto. Mais, porén, como xa dixemos, non se trata dunha peza elaborada pola redacción do xornal, senón que é publicada nun suplemento, de periodicidade trimestral, realizado por unha empresa comunicativa allea, malia que si distribuído e difundido polas cabeceiras que forman parte de La Capital.

O termo prostituidor, polo tanto, está por completo ausente das rutinas diarias de produción informativa.

Aqueles termos que si implican unha valoración social negativa sobre o home que compra sexo están ausentes dos medios. No único espazo no que teñen cabida é no ámbito da opinión. Así acontece no único caso en que se bota man dun termo deste tipo, o artigo *Sexo gratis*, de José Cuervo, quen fala de ""un sector de putañeros a los que les gusta tanto pagar como joder" (*La Opinión*, 16 de decembro de 2009, e *Faro de Vigo*, do 23 de decembro).

4.4. COMO SE DESCRIBE A QUEN COMPRA SEXO

Sobre quen compra sexo translócense nos medios dous tipos de visións:

-Unha visión ligada ao luxo e á concepción da virilidade asociada ao poder (político e económico) e á consideración da sexualidade masculina como irrefreábel e insaciábel. Vexamos como se describe a Tiger Woods nas declaracións da "madame" Michelle Braum, con ampla difusión mediática: "«le gustan mucho las mujeres… Muy pocas veces estaba solo con una chica. Normalmente quería más» (…) «Generoso, educado e impresionante en la cama, muy sensual (….) Las chicas «se divertían mucho con el»" (en. *Tiger Woods pagó 60.000 dólares por los servicios de una prostituta, según periódicos de EE.UU*, publicado en *La Voz de Galicia* do 12 de decembro de 2009). Ou mesmo na imaxe icónica que do feito se constrúe. Das súas supostas amantes, as fotografías que se reproducen nos medios amósanas semiespidas e en actitudes eróticas e sensuais (non todas elas son prostitutas, só dúas, mais todas elas son representadas iconicamente como se o foran). Mentres que el aparece nas fotografías na súa vertente de deportista de éxito. Así, no artigo *El harén de un tigre insaciable*, Tiger Woods é fotografado no seu mellor momento (como golfista co paou de golf en alto), ocupando o centro de impacto visual da páxina, e rodeado doutras fotografías máis pequenas nas que aparecen as diversas mulleres –en representacións icónicas que reforzan a súa sensualidade– coas que, segundo se nos informa, mantivo relacións sexuais ou sentimentais.

-Unha visión crítica, de maneira implícita ou explícita, e a varios niveis:

-Moral: A actitude de quen compra sexo é reprobada na información, polo xeral de modo indirecto. Por exemplo, na información da TVG *Cada vez máis clientes*: "Tanto mozos coma vellos e tanto casados coma solteiros (…) O perfil do usuario non está moi definido. É que tanto rapaces novos como homes máis maiores ou incluso casados son usuarios deste tipo de servizos. (…)". A nova recolle as declaracións de Gemma Blanco, socióloga de Médicos do Mundo: "Vemos unha variedade inmensa, tanto de rapaces xóvenes, como de homes maiores, homes que ves que teñen familias porque ves que hai sillitas de bebés nos coches que están nos parkins". A reprobación pode unirse á crítica e ao desprestixio político, como acontece no caso de Berlusconi. Así, *Xornal de Galicia*, no resumo do ano que publica o 27 de decembro, describe as mozas coas que foi fotografado en Villa Certosa como "Bellas jóvenes para agradar a setentones" e describe o acontecido como "la confusión entre lo público y lo privado". Engade que "Su aireado divorcio, que llegó incluso al Parlamento, sus relaciones con la prostituta Patrizia D´Addario y su selección de misses para las europeas dañaron una imagen que, milagrosamente, se recuperó tras ser golpeado con una réplica del *Duomo*. Tamén no mesmo medio se inclúe unha información, do 30 de decembro –*A historia dunha década en 10 portadas*–, que fai referencia ao desprestixio político de Eliot Spitzer tras ser descuberto cunha prostituta: "A noticia do descrubrimento do gobernador de Nova York, Eliot Spitzer, utilizando os servizos dunha prostituta foi fonte de inspiración para esta revista, que o retratou colocándolle o cerebro na entreperna".

-Morbosa: Das festas privadas de Berlusconi ou das infidelidades de Tiger Woods os medios destacan a súa vertente máis espectacular, o feito de que un home de éxito acuda a prostitutas, mais non serve de reflexión para facer unha análise crítica que esas informacións desvelan: o mundo da prostitución de luxo e os seus contactos coas altas esferas do poder, o uso de mozas case adolescentes, a situación e condicións en que exercen,… É dicir, un enfoque que privilexie a prostitución como tema e non como escenario.

-Desde o enfoque dos dereitos humanos e ligado á sanción da trata e do tráfico de persoas, da explotación sexual ou das condicións de exercicio. Nese senso son realizadas as declaracións de Emma Thompson na presentación da exposición Journey, cando fala de "una base enorme de clientes, [...] gente [...] que está creando y apoyando este mercado" –*Emma Thompson: "La venta de mujeres y niños sucede delante de vuestras narices*". Ou a denuncia de José Freire, de Médicos del Mundo, na presentación do informe sobre a prostitución na área das Mariñas: "las prostitutas señalan que todavía hay clientes que pagan más por practicar sexo sin protección frente al virus del VIH y de las enfermedades venéreas. "Eso es jugártela como en una ruleta rusa", apostilla", en *As Mariñas registara…*, en *La Opinión* do 2 de decembro.

-Feminista, e en concreto, desde a perspectiva abolicionista: Así, o profesor Enrique Díez fala dun "discurso maioritario [...] caracterizado pola xustificación da prostitución como necesidade social, dada a súa concepción da sexualidade masculina como xenitalizada e irrefreable e unha visión colmada de desprezo cara ás mulleres", de "mozos que buscan espazos de poder nos que someter as mulleres. Percíbense como consumidores que compran nun mercado libre mulleres, ao consideralas "mercadorías cousificadas" e de homes que"non conseguen crear relacións libres de reciprocidade e respecto. O que buscan coa prostitución é unha experiencia de total dominio e control" –*O problema está* neles, no suplemento de libros ProTexta–.

4.5. COMO SE DENOMINA A QUEN SE BENEFICIA DA PROSTITUCIÓN ALLEA

Os substantivos empregados para denominar a quen obtén beneficio da prostitución allea están ligados, tamén, ao campo semántico das transaccións comerciais. Deste xeito, as informacións que aparecen nos medios falan de empresarios, encargados, xerentes e propietarios.

Este é, por outra banda, o marco interpretativo no que, ademais, estes actores empregan para acusación de proxenetismo, e segundo o cal a súa función queda estabelecida como a de propietarios de locais que alugan os cuartos dos seus estabelecementos, sen responsabilidade polo tanto sobre o que neles ocorra. O que queda reflectido no discurso habitual de ANELA (Asociación Nacional de Empresarios e Locais de Alterne), que difunde aos medios a través do seu gabinete de prensa e dos comunicados que este emite. Véxase, por exemplo, o comunicado emitido en resposta á roda de prensa da Policía Nacional na que se informa da desarticulación dunha rede que se dedicaba á explotación sexual de mulleres estranxeiras no Hostal S´candalo, en Córdoba:

> "A estas alturas la policía debería conocer como funcionan estos establecimientos legales en los que en sus actividades las clientes residentes ejercen el sexo entre adultos en libertad, algo que no es problema ni de los propietarios del establecimiento, ni de la Policía, puesto que las residentes son mayores de edad y ejercen su libertad en algo que ha sido despenalizado, la prostitución, y no tenemos ningún tipo de tutela sobre adultos. Los locales de alterne tienen sus ingresos del alquiler de las habitaciones a las señoritas y de las copas que se sirven en la barra, y si por hacer un favor sexual en la intimidad de la habitación se paga un dinero, ese dinero se lo queda íntegramente la huésped y no el local".

O termo proxeneta só é utilizado en dúas ocasións no período analizado. Delas, só nunha é incluído nun artigo de elaboración xornalística (no segundo caso, forma parte dun artigo de opinión dun colaborador externo, *A violencia segue*, de Isidro Novo, en *Galicia Hoxe* do 2 de decembro). Falar de proxenetismo implica falar de delicto, de actividade ilícita, de sanción legal e social. Compárese o tratamento lingüístico que, do mesmo feito, se realiza en dous xornais diferentes. Mentres que a/o xornalista de *La Opinión* cualifica o condenado de proxeneta, porque así o acaba de determinar, de feito, a xustiza, *El Ideal* opta pola denominación propietario:

> "Un proxeneta aceptó ayer un año de cárcel tras reconocer ser culpable de un delito de prostitución y otro contra los derechos de los ciudadanos extranjeros por haber traído a una mujer de Colombia para obligarla a atender a los clientes de un club de alterne situado en Mesón do Vento" (*La Opinión*, 3 de decembro de 2009)

> "El juzgado de penal 2 dictó ayer, de forma oral y por conformidad con el acusado, condena de un año de cárcel para un empresario titular de un club de alterne de Mesón do Bento" (*El Ideal Gallego*, 3 de decembro de 2009).

A acepción "chulo" é utilizada en catro ocasións, na información *Los vecinos del Agra do Orzán denuncian la inseguridad creciente en la ronda de Outeiro* (*El Ideal Gallego* e *Diario de Bergantiños*, do 7 de decembro) e en dous artigos de opinión: *A violencia segue* (*Galicia Hoxe*) e *De chulos, putas, artesanos, el amor e identidades varias* (*Faro de Vigo*). En ningún destes casos, a verba está posta en boca da ou do xornalista. Na noticia sobre a inseguridade na coruñesa ronda de Outeiro, é introducida a través das declaracións dunha veciña: "He visto a hombres de cuarenta, cincuenta años, peleándose ahí. Son chulos o camellos o que se yo". Nos outros dous, forma parte da terminoloxía utilizada polos articulistas:

As organizacións que se dedican á trata e tráfico de persoas con fins de explotación sexual son designadas como "redes", "grupo organizado", "organización", "mafia" e "rede de explotación laboral e sexual". Aos que as integran, como "tratantes" ou "responsables da trata". Os termos están completamente xeneralizados tanto por parte das fontes políticas e policiais como nos propios medios de comunicación, que beben en boa medida delas. A carga de denuncia é neste caso explícita.

4.6. COMO SE DESCRIBE A QUEN SE BENEFICIA DA EXPLOTACIÓN ALLEA

Os proxenetas e as redes de trata e tráfico son descritos fundamentalmente a través das accións que motivan que sexan detidos e xulgados. Datos, polo tanto, escasos, tanto porque é limitada a información que se transmite nas notas policiais como porque son contadas as condenas por delitos relacionados coa explotación sexual (pola dificultade que supón demostrar a existencia de explotación dado o medo das mulleres afectadas a denunciar, ao considerárense a si mesmas máis como debedoras –pola débeda contraída coas redes para a súa entrada en España– que como vítimas, e os subterfuxios legais dos que botan man os proxenetas). Mais son estes datos transmitidos ou filtrados desde as fontes policiais ou xudiciais os que nos achegan un certo perfil, aínda que difuso, e moi xenérico, deste tipo de actores. Por exemplo, no caso da Operación Carioca, sabemos así da complicidade entre explotación sexual e as propias forzas de seguridade do Estado, pois entre os detidos están un ex garda civil xubilado dono dun club de prostitución, un inspector da Policía Local e un axente da Policía Nacional destinado no aeroporto de Baraxas que facilitaba supostamene a entrada de mulleres estranxeiras que loso se empregaban en clubs lucenses.

Baixo o xenérico "redes" non se desvelan nomes, nin sequera perfís, que nos permitan achegarnos ao rostro das persoas que están por detrás das organizacións, aos seus intereses, a como callan no concreto os mecanismos de funcionamento que de modo xeral se describe nas informacións. Que isto fose posible dependería, como xa foi dito, da existencia dunha práctica de investigación xornalística por completo ausente dos medios de comunicación galegos, á luz dos datos obtidos neste mes.

4.7. OS ESPAZOS DA PROSTITUCIÓN. CONCEPTOS E DESCRICIÓNS

As denominacións máis empregadas para referirse aos espazos nos que se exerce a prostitución son aquelas ligadas especificamente á que ten como escenario os clubs. "Club de alterne", utilizada en quince das pezas analizadas, é a máis abondosa, aínda que tamén se empregan, malia que con frecuencia menor, outras variantes: "club" (en tres pezas), "club de carretera" (en catro), "local de alterne" (nunha), "club de citas" (en cinco) e "establecimiento de alterne" (en dúas). Tamén entre os termos máis utilizados figura "burdel", definido pola Real Academia Galega como "local onde exercen as prostitutas". O concepto é utilizado en exclusiva para referirse á operación Carioca, á que os medios tamén denominaron como "trama de los burdeles". "Prostíbulo", un termo máis explícito (coa mesma raíz léxica que prostitución, e definido pola Real Academia Galega como vocábulo de uso culto para referirse ao "local onde exercen a súa actividade as prostitutas") só é introducido en dous casos. Para a prostitución de luxo os medios empregan o termo "casa de citas" (utilizado, na mostra analizada, nas informacións sobre as relacións con prostitutas de Tiger Woods). Con intención eufemística é idealizadora é empregado tamén o concepto casa, mais complementado con "de chicas" en "*Busconas" en el portal de Belén*.

Os medios non empregan conceptos determinados, no período analizado, para definir aos pisos nos que se exerce a prostitución. E é que a prostitución de piso, como xa analizamos, apenas é merecente de atención neste período. E, cando a información alude a esta modalidade, polo xeral refírese a crimes ou delitos coas prostitutas como vítimas e co cliente como agresor, que teñen lugar en saídas, é dicir, en lugares acordados co cliente que non teñen como espazo o bordel. Así acontece nas novas referidas ao presunto homicida da prostituta brasileña aparecida morta en augas do río Avia, do que se nos di que "había quedado con María del Socorro da Silva para mantener contactos sexuales" –*Un año de asesinatos*, *La Región* do 31 de decembro–. E tamén na información na que se dá conta da multa a un comprador de sexo por non pagarlle a unha prostituta polos seus servizos –*Multado el hombre que estafó a una prostituta al negarse a pagarle por sus servicios*, en *El Ideal Gallego* do 13 de decembro–: "Queda así probado que el individuo padecía un episodio maníaco grave cuando llamó a la prostituta para que le prestase servicios sexuales en un hotel de Cuatro Caminos a cambio de 600 euros".

Canto á prostitución de barrio e de rúa, os termos utilizados son "barrio chinés", no artigo *A violencia segue*, publicado no Galicia Hoxe, e "barrio roxo" ou "zona", en referencia á área de Bos Aires onde se prostitúen as mulleres transxénero que protagonizan a peza titulada *Bosques de Palermo*.

Son practicamente inexistentes as descricións sobre os lugares onde se exerce a prostitución, o que ten que ver en boa medida coa escasa práctica dun xornalismo de rúa que implique trasladarse ao lugar dos feitos. Os lugares onde se exerce a prostitución son ou ben presentados como inseguros e violentos ou ben evocados como lugares idealizados. Para o primeiro caso poderiamos por como exemplo a información sobre a inseguridade crecente no barrio coruñés da Agra do Orzán ou as noticias sobre o xuízo aos irmáns Dalton por unha agresión acontecida nun prostíbulo, das que xa temos falado en anteriores ocasións.

Para o segundo, as pezas *Bosques de Palermo* –a xornalista introduce unhas declaracións nas que se define a zona vermella bonaerense como "un mundo escuro, duro, con moita tristeza, pero á vez con moito amor, solidariedade, e con valores moi fortes de amizade", e *"Busconas" en el portal de Belén*, na que se inclúen varias citas do escultor Arturo Baltar, autor das figuras que representan ás prostitutas que inspiraron as que Eduardo Blanco Amor retratou n'A Esmorga, quen di que "no había más libertad en ningún sitio que en sus tabernas. Allí se hablaba de todo, y allí iban todos aquellos que querían hablar en libertad", e describe ademais a visita de Blanco Amor a un destes prostíbulos: "Eduardo estaba «encantado pues estaba viviendo un episodio bohemio de visita a lo prohibido que él envidiaba mucho a su hermano, con una vida más bohemia, pues era músico»".